

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Mari Reisman

**RAAMATUPIDAJATELE ESITATAVAD NÕUDED TÖÖLE
KANDIDEERIMISEL EESTIS**

Magistritöö

Juhendaja: lektor Monika Nikitina-Kalamäe

Tallinn 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele,
olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Mari Reisman .....

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 153594TARM

Üliõpilase e-posti aadress: reisman.mari@gmail.com

Juhendaja, lektor Monika Nikitina-Kalamäe:

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHENDID.....	4
ABSTRAKT	5
SISSEJUHATUS	6
1. RAAMATUPIDAJA MÕISTE, TALLE ESITATAVAD NÕUDED JA ÕPPIMISVÕIMALUSED EESTIS.....	8
1.1. Ülevaade raamatupidamisest, raamatupidaja mõistest ning talle esitatavatest nõuetest	8
1.2. Majandusarvestuse õpe Eestis	14
1.3. Raamatupidajatele esitatavaid nõudeid käsitlevad uuringud mujal maailmas ja Eestis.....	19
2. RAAMATUPIDAJATELE ESITATAVATE NÕUETE UURING.....	25
2.1 Uuringu meetoodika ja valimi kirjeldus	25
2.1.1 Valimi tutvustus	29
2.2 Raamatupidajatele esitatavate nõuete uuringu tulemuste analüüs	35
2.2.1 Uuringu tulemuste üldanalüüs	35
2.2.2 Küsitluse analüüs värbaja andmete alusel.....	38
2.2.3 Küsitluse analüüs tegevusalade lõikes	45
2.2.4 Tegevusalade hinnangute võrdlus kogu vastajate keskmistega	51
2.2.5 Uuringu tulemuste võrdlus varasemalt tehtud uuringutega	52

KOKKUVÕTE	56
VIIDATUD ALLIKAD	59
SUMMARY	63
LISAD.....	65
Lisa 1. Raamatupidajatele esitatavate nõuete uuringu küsimustik	65
Lisa 2. EMTAK tegevusalade loetelu.....	70
Lisa 3. Küsitluse tulemused. Küsimused 1, 2, 3, 5 ja 6 – informatsioon vastaja kohta.	71
Lisa 4. Küsitluse tulemused. Küsimused 4 ja 7 – avatud küsimused, lisa- informatsioon	73
Lisa 5. Küsitluse tulemused. Küsimused 7 ja 8 – informatsioon ettevõtte kohta.....	77
Lisa 6. Küsitluse tulemused. Küsimused 9, 15 ja 16 – informatsioon värbamise kohta	79
Lisa 7. Küsitluse tulemused. Küsimused 10, 11, 12, 13 ja 14 – nõuded kandideerijale	80
Lisa 8. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja vanusest lähtuvalt.....	82
Lisa 9. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja haridustasemest lähtuvalt	83
Lisa 10. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja ettevõtte maakonnast lähtuvalt	85
Lisa 11. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele tegevusalade lõikes.....	88
Lisa 12. Küsitluse analüüs. Küsimused 12 ja 14 – vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised raamatupidajatele esitavatele kriteeriumitele tegevusalade lõikes	91
Lisa 13. Tuneesia uuringu tulemused	92

LÜHENDID

ACCA – *the Association of Chartered Certified Accountants*

AICPA - *American Institute of Certified Public Accountants*

EBS – *Estonian Business School*

EMTA – Eesti Maksu- ja Tolliamet

EMTAK – Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator

EMÜ – Eesti Maaülikool

IES – *International Education Standards* – rahvusvahelised haridusstandardid

IFAC – *International Federation of Accountants* – Rahvusvaheline Raamatupidajate Föderatsioon

IFRS for SME – *International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities* – rahvusvahelised finantsaruandluse standardid väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele

IKT – info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

ISAR – *Intergovernmental Working Group of Experts on International Standards of Accounting and Reporting* – Rahvusvaheline Arvestuse ja Aruandluse Standardite Töörühm

IT – infotehnoloogia

LVRKK – Lääne-Viru Rakenduskõrgkool

NACE – *Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne* – Euroopa Ühenduse majanduse tegevusalade klassifikaator

OSKA – OSKuste Arendamise koordineerimisüsteem

RTJ – Raamatupidamise Toimkonna Juhendid

SA – sihtasutus

TTÜ – Tallinna Tehnikaülikool

TTÜTK – Tallinna Tehnikaülikooli Tallinna Kolledž

TÜ – Tartu Ülikool

ABSTRAKT

Töö pealkiri: Raamatupidajatele esitatavad nõuded tööle kandideerimisel Eestis

Raamatupidajat peetakse eelkõige töötajaks, kes tegeleb arvudega, kuid üldlevinud arvamuse kohaselt nõutakse raamatupidaja ametikohale kandideerijalt matemaatiliste oskuste asemel pigem praktikat ja töökogemust. Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millised on põhilised kriteeriumid, mille alusel valitakse Eesti ettevõtetesse raamatupidajaid.

Töö käigus viis autor läbi uuringu, küsitledes töötajaid erinevatest valdkondadest üle Eesti. Uuringu valimisse kuulus 850 ettevõtet ning kasutuskõlblikke vastuseid saabus 202. Analüüsi tulemusena selgus, et raamatupidajatelt eeldatakse siiski kõige rohkem eelnevat praktikat/töökogemust ning kõrgelt väärtustatakse ka isikuomadusi ning meeskonnatööoskust. Kõige vähem peetakse oluliseks kandidaadi välimust ning tema kõrgeima haridustaseme lõputunnistusel olevat keskmist hinnet.

Samuti püüdis autor leida vastust, kas nõutud kriteeriumid olenevad ettevõtte tegevusvaldkonnast, maakonnast või värbaja vanusest ning haridustasemest. Analüüsi tulemusena saab järeldada, et tegevusalade ning maakondade vahel on mõningad erinevused, kuid üldpilt on sarnane, sest raamatupidaja tööülesanded on erinevates tegevusalades siiski sarnased. Kõige rohkem erinesid tulemused värbaja vanusest olenevalt – nooremad värbajad hindavad kandideerijate juures pigem isikuomadusi ja meeskonnatööoskust, erinevalt vanemast põlvkonnast, kes eeldab kandideerijalt eelnevat töökogemust, mida paljudel koolilõpetajatel ei ole.

Võtmesõnad: raamatupidaja, raamatupidamine, raamatupidajatele esitatavad nõuded, uuring, OSKA, värbamine, tegevusalad

SISSEJUHATUS

Eestis on paljud raamatupidajad pidanud oma ametiajal üle minema paberipõhiselt arvepidamiselt infotehnoloogiapõhisele ning tehnika areng nõuab aina rohkem vastava ettevalmistusega tööjõudu. Raamatupidaja ametikohale kandideerijatelt nõutakse mitmeid teatud omadusi, mille alusel värbamisel valik tehakse.

Teema on aktuaalne, sest üldlevinud arvamuse järgi nõutakse erialasele tööle kandideerimisel kogemust, mida paraku värskel koolilõpetajal pole. Lõputöö teema osutus valituks seetõttu, et autor sai ise kogeda, et töökohtadel esitatakse kandideerijatele erinevaid nõudmisi ning tööle saamine on keerukas.

Magistritöö eesmärk on välja selgitada, millised on põhilised kriteeriumid, mille alusel valitakse Eesti ettevõtetesse raamatupidajaid. Eesmärgini jõutakse uuringu abil, mille valimis on ettevõtted erinevatest tegevusvaldkondadest üle Eesti. Töö valmides saab autor teha järeldused, kas erinevates tegevusvaldkondades nõutakse raamatupidajatelt erinevaid omadusi. Eestis 2016. aastal tehtud uuringu „Arvestusala tulevikuvaade tööjõu ja oskuste vajadustele“ põhjal koostatud OSKA aruandes toodi välja toimuvad muutused arvestusalas, mis annavad aluse uurimaks, millised on põhilised kriteeriumid, mida peetakse tänapäeval oluliseks raamatupidajate värbamisel. Mainitud uuringule tuginedes väheneb lähiajal arvestusala töötajate vajadus eelkõige lihtsamates ja rutiinsemates tegevustes ning kasvab vajadus analüütilise suunitlusega magistriastmel spetsialistide järele. Autor soovib uuringu analüüsi tulemusel kinnitada või lükata ümber väidet, et kasvab vajadus magistritasemel spetsialistide järele.

Magistritöö uurimisobjekt on raamatupidajatele esitatavad nõuded Eesti ettevõtetesse kandideerimisel. Uuringu läbiviimiseks kasutatakse küsitlust, mille tulemusi analüüsida.

Magistritöö on jagatud kaheks põhiosaks. Esimeses peatükis tuuakse välja, mis on raamatupidamine, kes on raamatupidaja ning millised on sellele ametile esitatavad nõuded erinevate standardite alusel. Jaotis annab ka ülevaate Eesti kutse- ja kõrgkoolides pakutavatest

majandusarvestuse õppekavadest ning õppekava läbinute oskustest. Samuti tutvustab autor teisi raamatupidajale esitatavaid nõudeid käsitlevaid uuringuid välismaal ning Eestis.

Töö teises peatükis selgitatakse raamatupidajatele esitatavate nõuete uuringu jaoks autori koostatud küsimustiku meetodikat ning tutvustatakse küsimustikku. Jaotises põhjendatakse ning selgitatakse kvantitatiivse uurimismeetodi (küsitlus) valikut. Kirjeldatakse uuritavat valimit ning valimi moodustamise viisi. Samuti antakse ülevaade valimisse valitud ettevõtete tegevusaladest. Magistritöö eesmärgi täitmiseks koostatud küsimustik sisaldab küsimusi vastaja ning tema ettevõtte kohta ning teises osas raamatupidajate värbamisprotsessi kohta. Analüüsitakse küsimustikule antud vastuseid ning võrreldakse tulemusi varasemalt tehtud sarnaste uuringutega. Magistrandi tehtud uuringu põhjal tehakse järeldused värbamisel nõutavatest erinevatest tingimustest. Küsimustiku vastuste analüüsi põhjal loodab autor leida raamatupidajate värbamisel nõutavad erinevad omadused ettevõtte tegevusaladest olenevalt.

Magistritööd on tõenäoliselt huvitav lugeda kõigil raamatupidaja ametikohale kandideerijatel. Teema aktuaalsusest tulenevalt, saavad raamatupidaja ametikohale kandideerijad antud magistritöö tulemuste põhjal, vastavalt nende valitud ettevõtte tegevusalale, keskenduda seal põhiliselt nõutavatele kriteeriumitele.

Autor tänab kõiki küsitluses osalenuid, kes võtsid vaevaks küsimustikku täita. Samuti tänab autor juhendajat Monika Nikitina-Kalamäed, kelle abil töö valmis.

1. RAAMATUPIDAJA MÕISTE, TALLE ESITATAVAD NÕUDED JA ÕPPIMISVÕIMALUSED EESTIS

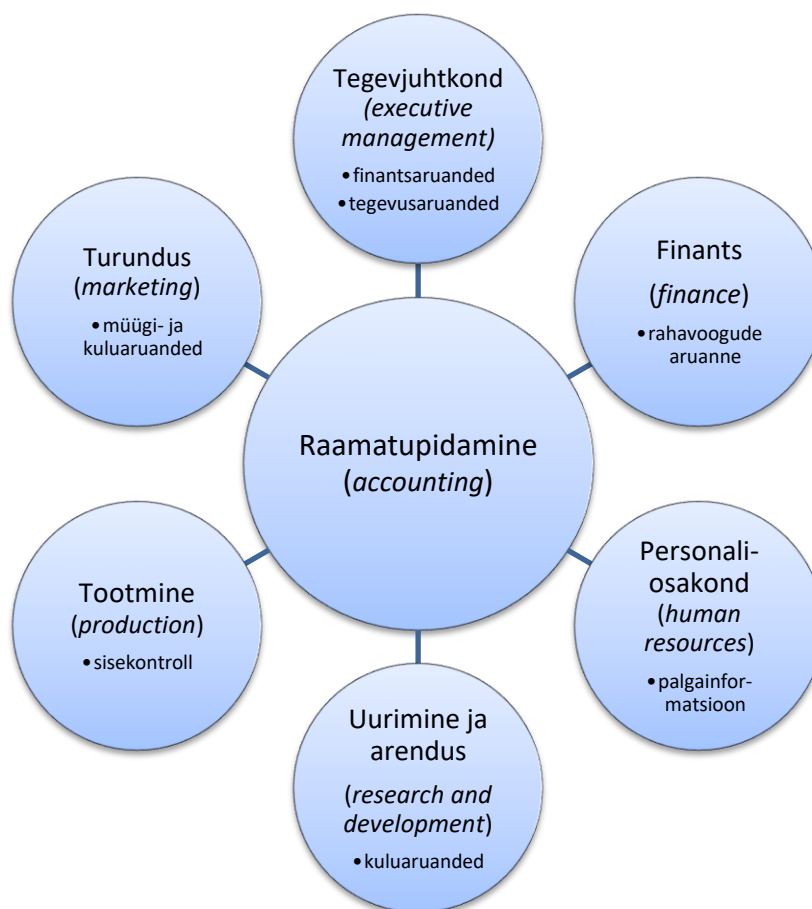
Paljudel inimestel on arvamus, et majandusarvestuse ja raamatupidamise puhul on tegemist kahe erineva nimetusega ühele tegevusele, kuid siiski tuleb neid defineerida erinevalt. Peatükk annab ülevaate, mis on raamatupidamine, mida kujutab endast raamatupidaja amet ning millised on raamatupidaja ametikohale esitatavad nõuded Eesti kutsestandarditest ning arvestusala rahvusvahelistest haridusstandarditest (IES) lähtudes. Samuti on välja toodud arvestusala õppimisvõimalused Eestis.

1.1. Ülevaade raamatupidamisest, raamatupidaja mõistest ning talle esitatavatest nõuetest

Majandusarvestusel ja raamatupidamisel on erinevad definitsioonid ning paljude arvamuste kohaselt on tegemist kahe erineva nimetusega ühele tegevusele. Tuues välja erinevaid käsitlusi majandusarvestusest ja raamatupidamisest, on professorid Alverid selgitanud, et majandusarvestus on suurem süsteem, mille koostisosadeks on finantsarvestus, juhtimisarvestus, kularvestus, finantsaruannete analüüs, audiitorkontroll ja maksundus. (J.Alver, L.Alver 2011, II, 12) Finantsarvestuse peamine eesmärk on anda informatsiooni investoritele ja krediidiandjatele, et nad saaksid langetada õigeid otsuseid. (Larson, Miller 1995, 1) Raamatupidamine ehk arvepidamine on aga finantsarvestuse üks osa, mis tegeleb raamatupidamiskannetega (raamatupidamisregistrite pidamisega). (J.Alver, L.Alver 2011, II, 268) Eesti raamatupidaja viienda, kuuenda ja seitsmenda taseme kutsestandardite kohaselt on raamatupidamine samuti kitsamas mõttes finantsarvestuse osa, mis tegeleb raamatupidamiskannetega, kuid laiemas mõttes hõlmab see sama majandusüksuse majandusanalüüsi, tegevuse

planeerimist ja sisekontrolli. (Raamatupidaja, tase 5; Vanemraamatupidaja, tase 6; Juhtivraamatupidaja, tase 7) Eelnevalt toodud käsitluste alusel selgub, et majandusarvestus ja raamatupidamine on erinevad tegevused ning tegemist ei ole lihtsalt kahe erineva nimetusega samale tegevusele.

Raamatupidamine mõjutab ettevõtte kõiki osakondi. Raamatupidamise sisemine roll on varustada kõiki ettevõtte funktsioone informatsiooniga, mis aitavad neid nende töös. Selle info jagamise tulemusena aitab raamatupidamine täita firma eesmärke. (Larson, Miller 1995, 4) Järgnevalt toodud joonis 1 näitab, milliseid organisatsiooni valdkondi raamatupidamine mõjutab.

Joonis 1. Raamatupidamise sisemine roll organisatsioonis

Allikas: (Larson, Miller 1995, 4)

Finantsarvestuse, juhtimisarvestuse, kuluarvestuse, finantsaruannete analüüsi, maksuarvestuse, eelarvestuse ning audiitorkontrolliga tegelevad erinevate tasemete raamatupidajad. Raamatupidaja ametit on defineeritud mitmeti, kuid üldiselt arvatakse, et raamatupidaja on töötaja, kes tegeleb arvudega. Inglise keeles eristatakse kahte terminit *bookkeeping* (raamatupidamine) ja *accounting* (majandusarvestus) (Alver, Reinberg 2002, 27). Sellest tulenevalt on ingliskeelses maailmas eristatud ka kaks ametit *bookkeeper* ja *accountant*, kuid eesti keeles on nendele vasteks ainult üks amet – raamatupidaja. Siiski on raamatupidaja kui *bookkeeper* pigem andmesisestaja rollis ning tegeleb lihtsamate ülesannetega ning raamatupidaja kui *accountant* pigem nõustavas ning alalüüsvamas rollis. Juba 1906. aastal liigitas J. E. Sterret raamatupidaja tööd tinglikult kaheks – esimene, kontosüsteemide loomine ning tööle rakendamine, mis vastab raamatupidaja kui *bookkeeper*'i tööle ja teine, kontosüsteemide kontrollimine ning auditite läbiviimine, mis on pigem *accountant*'i roll. Esimene töö on konstruktiivne või sünteetiline, kuid teine on analüütiline. Sterret oli kindel, et tulevikus on raamatupidajad pigem nõuandja rollis. (Sterret 1906)

Raamatupidajad töötavad erinevate valdkondade ettevõtetes ning neil peavad olema erialaks vajalikud spetsiifilised oskused. IFAC ehk *International Federation of Accountants* on ülemaailmne arvestusalale pühendunud organisatsioon, mis tugevdab arvestusala elukutset ja aitab kaasa rahvusvahelise majanduse arendamisele. (About IFAC) IFACi loodud arvestusala rahvusvaheliste haridusstandardite alusel (*International education standards – IES*) on raamatupidamisalase hariduse ja kogemuse eesmärk kasvatada kompetentseid raamatupidamise spetsialiste, kes on võimelised andma positiivset panust enda erialale, milles nad töötavad. Raamatupidajate töös toimuvad pidevad muudatused ning on oluline, et raamatupidajad arenevad ja täiendkoolitavad ennast, et säilitada professionaalne kompetents. Tänapäeva raamatupidajad on tehnilised eksperdid suurepärase suhtlemisoskusega. Lisaks tehniliste raamatupidamisteadmiste ja -oskuste omandamisele, peavad raamatupidamise spetsialistidel olema oskused, mis võimaldavad neil olla vajadusel ärinõuandjad, finantsanalüütikud, suurepärase suhtlejad ja osavad läbirääkijad. (IES 1)

Raamatupidajatelt eeldatakse erialaks vajalikke spetsiifilisi oskusi, mis on väljatoodud arvestusala rahvusvahelises haridusstandardis number kolm. Raamatupidamise spetsialisti vajalikud oskused on jaotatud viite gruppi, kuhu kuuluvad intellektuaalsed, tehnilised/

funktionaalsed, personaalsed ja ärijuhtimisoskused ning suhtlemisoskus. Vastavad oskused annavad raamatupidajatele konkurentsieelise ja tulevad kasuks kogu isikliku karjääri jooksul. (IES 3) Üldjuhul tulevad vajalikud oskused ja teadmised töötamise käigus ning mitte spetsiaalseid kursusi läbides.

Intellektuaalsed oskused võimaldavad raamatupidajatel lahendada probleeme ning võtta vastu otsuseid ja need annavad oskuse käituda keerulistes situatsioonides. Intellektuaalsete oskuste alla kuuluvad teadmised, arusaamine, analüüsivõime, sünteesivõime ning hindamisvõime. Tehnilised ja funktsionaalsed oskused sisaldavad spetsiifilisi raamatupidamislikke oskuseid, milleks on arvutamisoskus, IT oskus, riskianalüüsivõime ning õigusalsed teadmised. Isiklikud oskused on seotud inimese käitumisega ning nende arendamine aitab isiklikku edasijõudmist. Nendeks oskusteks on enesejuhtimine, initsiatiivikus, iseõppimisvõime, prioriteetide paikaseadmine, kohanemisvõime, eetilisus ja kutsealane skeptitsism. Suhtlemisoskus aitab raamatupidajal teha koostööd teistega organisatsiooni ühise heaolu nimel, saada ja edastada teavet, anda hinnaguid ning langetada olulisi otsuseid. Suhtlemisoskuse komponendid on koostöötamine konflikti lahendamiseks, meeskonnatöö, tööalastes olukordades läbirääkimine parima tulemuse saavutamiseks, efektiivne töötamine multikultuurses keskkonnas, seisukohtade esitlus, arutelu, ametlik/mitteametlik/kirjalik/suuline suhtlus, efektiivne lugemine ja kuulamine ning keelteoskus. Ärijuhtimisoskus on kasvanud oluliseks teguriks raamatupidajate töös. Raamatupidajad mängivad aina suuremat rolli ettevõtte igapäevases juhtimistegevuses. Kui eelnevalt on raamatupidajad olnud limiteeritud rolliga, kes ainult varustasid juhtkonda vajalike majandusandmetega, siis järk-järgult on raamatupidajaid rohkem kaasatud otsuste langetamisse. Ärijuhtimisoskused sisaldavad strateegilist, projekti- ja ressursijuhtimist, otsuste langetamist, organiseerimis- ja delegeerimisoskust, juhtimisvõimet ning professionaalset hindamisvõimet. On oluline, et raamatupidajad mõistaksid igat aspekti ettevõtte tööprotsessist. Raamatupidajad peavad laiendama enda ärilist väljavaadet ning silmaringi maailmamajanduse seisukohalt. (IES 3)

Raamatupidaja professionaalne staatus on tihtipeale määratletud tema omandatud kutsetunnistusega. Genfis, 1999. aastal peetud konverentsil arutati ühtse rahvusvahelise kutsekvalifikatsioonisüsteemi loomist. Ülemaailmse kutsekvalifikatsioonisüsteemi kontseptsioon ühendab endas haridust ning raamatupidajate kutsekvalifikatsiooni. Raamatupidajad on tänapäeval haritud ning litsentseeritud rahvusvaheliste raamistikute põhjal. Ülemaailmse süsteemi

loomise eesmärgiks on ühtlustada haridusraamistikku ning kutsekvalifikatsiooni nõudmisi. (Aggestam 1999, 806) Rahvusvaheline arvestuse ja aruandluse standardite töörühm ehk ISAR (*Intergovernmental Working Group of Experts on International Standards of Accounting and Reporting*), kuhu kuuluvad rahvusvahelise raamatupidamise ja aruandluse eksperdid, aitab arengumaadel ja üleminekujärgus majandusega riikides raamatupidamise parimaid tavasid rakendada. Selliste algatuste eesmärk on suurendada investeerimiskliimat ja edendada säästvat arengut. Töörühma eesmärk on saavutada edu teadusuuringutes, saavutada valitsustevaheline konsensus, levitada teavet ja korraldada tehnilist koostööd. (ISAR Corporate..) Antud rahvusvaheline arvestuse ja aruandluse standardite töörühm tutvustas kindlaid nõudmisi, mida inimene, kes soovib saada raamatupidajaks, peaks täitma. Need nõuded sisaldasid üldharidust, erialast haridust ja teadmisi, praktilist kogemust ning eetilist käitumist. (Aggestam 1999, 806)

Eestis on loodud Sihtasutus Kutsekoda, mis alates 2001. aastast on tegelenud kutsesüsteemide arendamise ja rakendamisega ning muude seotud tegevustega, tegutsedes vastavalt kutse-seadusele. Eesti uus kutsekvalifikatsiooni 8-tasemeline raamistik jõustus 1. septembril 2008. aastal uue kutseseadusega. Uued raamatupidajate kutsestandardid näevad ette tasemeid 5, 6 ja 7 ehk raamatupidaja, vanemraamatupidaja ja juhtivraamatupidaja, varasemate raamatupidaja assistent I, raamatupidaja II ja raamatupidaja III tasemete asemel. (Eesti Kutsekvalifikatsiooniraamistik). Kindlasti ei anna kutsetunnistus raamatupidaja tööle ega ka raamatupidamisteenust pakkuva ettevõtte tööle automaatset garantiid. „Kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit“ – nõnda on kutsestandardit kirjeldanud selle väljaandja SA Kutsekoda (Kutsestandard). Kutsestandardite eesmärk on luua raamistik raamatupidaja pädevuse hindamiseks, väljendudes kas eelisenähtelisel tööturul või laiemalt võttes teenusepakkuja usaldusväärse ja kvaliteedi ühe komponendina (Sepp 2013).

Raamatupidaja tegeleb kutsestandardi kohaselt majandusarvestuse valdkondadest põhiliselt finants-, kulu- ja eelarvestusega, kuid raamatupidaja peab analüüsima ka finantsaruandeid. Raamatupidaja tegeleb igapäevase raamatupidamise tööga, täidab maksudeklaratsioone ning koostab statistilisi aruandeid. Raamatupidaja peab oskama planeerida oma tööd ja aega, olema täpne ja kohusetundlik ning hea suhtleja. Kutsestandardis on välja

toodud raamatupidaja tööks vajalikud isikuomadused, milleks on kohanemis-, koostöö-, õppimis-, vastutus-, kontsentreerumis- ja otsustusvõime, täpsus, iseseisvus, analüütiline võimekus ja loogiline mõtlemine ning ausus. Samuti eeldatakse raamatupidajalt teadmisi majandusteoorias, ettevõtluse alustes, organisatsioonikäitumises ja -juhtimises, ettevõtte rahanduses, majandusmatemaatikas ja -statistikas ning raamatupidamistarkvarades. (Raamatupidaja, tase 5)

Vanemraamatupidaja tegeleb lisaks finantsarvestusele, finantsaruannete analüüsile, maksuarvestusele ning kulu- ja eelarvestusele ka juhtimisarvestuse ning kuluarvestusega. Vanemraamatupidaja tegeleb põhiliselt samuti igapäevase raamatupidamise tööga, lisaks ka valmistab ette ja koostab eelarveid ning finantsaruandeid. Samuti analüüsib vanemraamatupidaja ettevõtte finantstegevust, tagades ülesannete õigeaegse ja efektiivse täitmise. Vanemraamatupidaja töös on palju vastutust ja töötaja peab olema iseseisev, vajadusel tuleb teisi meeskonnaliikmeid kontrollida ja juhendada. Vanemraamatupidaja ametikohal töötajalt eeldatakse iseseisvust, distsiplineeritust, vastutus- ja otsustusvõimet, head suhtlemisoskust, arenenud suulist ja kirjalikku väljendusoskust ning planeerimisoskust. (Vanemraamatupidaja, tase 6)

Juhtivraamatupidaja tegeleb lisaks finantsarvestuse, juhtimisarvestuse, kuluarvestuse, finantsaruannete analüüsi, maksuarvestuse ja eelarvestusele veel audiitorkontrolliga. Juhtivraamatupidaja planeerib ja juhib igapäevast raamatupidamise tööd, tagab ülesannete korrapärase täitmise, esindab struktuuriüksust organisatsiooni sees ja väljas, juhendab teisi osakonna töötajaid ning teostab järelevalvet, valmistab ette eelarved ning finantsaruanded. Juhtivraamatupidaja peab olema valmis vastu võtma tähtsaid rahandusalaseid otsuseid ja oskama tegeleda finantsriskidega. Juhtivraamatupidaja peab valmis olema märkimisväärseks isiklikuks vastutuseks ja iseseisvuseks, pidevaks koostööks meeskonnaliikmetega ja alluvate töö eest vastutamiseks. Lisaks vanemraamatupidajana töötamise eeldustele, on juhtivraamatupidaja tööga toimetuleku eelduseks veel oskus inimesi ja ressursse juhtida, tulemusele orienteeritus ning paindlikkus. (Juhtivraamatupidaja, tase 7)

Kõigi kolme taseme raamatupidajad peavad korraldama raamatupidamist nii, et oleks tagatud aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava info saamine majandusüksuse finantsseisundist ja tegevustulemusest. Raamatupidajad juhivad oma töös Eesti finantsaruandluse standardist ja/või Euroopa Liidus tunnustatud standarditest, arvestuse ja aruandluse põhimõtetest

ning järgivad kutse-eeskriteeriume. Raamatupidajad, vanemraamatupidajad ning juhtivraamatupidajad töötavad äri-, avalikus- ja mittetulundussektoris. (Raamatupidaja, tase 5; Vanemraamatupidaja, tase 6; Juhtivraamatupidaja, tase 7) Kutsestandardi kohaselt peavad raamatupidajad järgima Eesti finantsaruandluse standardit (varasemalt Eesti hea raamatupidamistava). Eesti finantsaruandluse standard on rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev avalikkusele suunatud finantsaruandluse nõuete kogum, mis põhineb raamatupidamise seadusel ning Raamatupidamise Toimkonna juhenditel (RTJ), mis lähtuvad rahvusvahelisest finantsaruandluse standardist väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele (IFRS for SME). (Raamatupidamise seadus §3)

Eelpool toodud standardite alusel on isikuomadused, iseseisvus, vastutusvõime, meeskonnatööoskus, suhtlemisoskus, planeerimisvõime, ärijuhtimisoskused ning spetsiifilised raamatupidamislikud teadmised peamised kriteeriumid, mis peavad raamatupidajal olema. Järgnevas jaotises uurib autor, kas Eesti kutse- ja kõrgkoolides olevad majandusarvestuse õppekavad vastavad standardites toodud nõuetele.

1.2. Majandusarvestuse õpe Eestis

Kutsestandardi kohaselt eeldatakse raamatupidajalt teadmisi majandusteooria, ettevõtluse, organisatsioonikäitumise ja -juhtimise, ettevõtte rahanduse, majandusmatemaatika ja -statistika ning raamatupidamistarkvarade valdkondades. Käesolevalt annab autor ülevaate, kas majandusarvestuse õpe Eestis vastab nendele nõuetele. Eestis on võimalik raamatupidamist ja majandusarvestust õppida mitmel haridustasemel – keskhariduse baasil on võimalik omandada teadmised kutseõppes või kõrghariduse I tasemel (rakenduskõrghariduse või bakalaureuseõppena) ning peale I taseme omandamist kõrghariduse II tasemel, magistriõppes.

Kutseõppe eesmärk on omandada teadmised, oskused ja hoiakud, vilumused ning sotsiaalne valmidus töötamiseks, ühiskonnaelus osalemiseks ja elukestvaks õppeks (Kutseharidus). Majandusarvestuse ja raamatupidamise õpet pakutakse kutseõppeasutustes viienda taseme kutseõppena (varem kutseharidus keskhariduse baasil), mis vastab raamatupidaja viienda taseme kutsestandardile. Tegemist on keskharidust eeldavate õppekavadega ning õppe kestus on

kaks aastat, millest ligi veerandi moodustab praktika. (Tulevikuvaade...) Majandusarvestuse kutseõpet pakutakse üle Eesti mitmetes koolides (Tallinna Majanduskool (ka vene keeles), Lääne-Viru Rakenduskõrgkool, Pärnumaa Kutsehariduskeskus, Pärnu Saksa Tehnoloogiakool, Tartu Kutsehariduskeskus, Haapsalu Kutsehariduskeskus, Hiiumaa Ametikool, Narva Kutseõppekeskus (vene keeles), Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool ning Kuressaare Ametikool). (Veetamm 2016)

Riiklik kutsehariduse õppekava kehtestab majandusarvestuse (inglise keeles *Accounting*) eriala kohustusliku kutseõppe sisu. Riikliku õppekavaga kehtestatud kutseõppe eesmärk on võimaldada õppijal omandada teadmised, oskused ja hoiakud töötamiseks majandusarvestuse teenuste osutajana, lähtudes heast raamatupidamistavast (nüüdseks Eesti finantsaruandluse standard) ja kutse-eeetika nõuetest ning luua eeldused õpingute jätkamiseks ja elukestvaks õppeks. (Majandusarvestuse riiklik...)

Majandusarvestuse kutseõppe riikliku õppekava moodulid sisaldavad majandusteooria valdkonnas majandusteooriana mikro- ja makromajanduse ning regionaalökonomika õppeaineid. Ettevõtlusest antakse ülevaade ettevõtluse ja turunduse, finantsvahenduse ning maksunduse ainetes, samuti on eraldi aine ka organisatsioonikäitumisele. Majandusmatemaatika ja informaatika moodulis on erinevad ained majandusmatemaatikale, arvutiõpetusele, statistikale ning uurimistöö metoodikale. Ettevõtte rahandus ning finantsanalüüs kuuluvad rahanduse moodulisse. Lisaks kutsestandardis nõutud valdkondadele sisaldab riiklik õppekava ka aineid klienditeenindusest, erialasest keeleõppest, töökeskkonna ohutusest, õigusõppest, finantsraamatupidamisest ning maksude arvestusest. Samuti õpetatakse töö- ja palgaarvestust ning kulude juhtimist ning eelarvestamist. (Majandusarvestuse riiklik...)

Rakenduskõrgharidusõppes, mis on kõrghariduse esimene tase, omandab üliõpilane vastavad pädevused, et töötada mingil kindlal kutsealal ning mille lõpetamise järgselt võib edasi minna magistriõppesse (Referencing of...). Rakenduskõrghariduse tasemel on majandusarvestust võimalik õppida Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis (majandusarvestus) ning TTÜ Tallinna Kolledžis (majandusarvestus ja ettevõtluse juhtimine) (Ving 2014). Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli (LVRKK) majandusarvestuse rakenduskõrghariduse õppekava põhineb vanemraamatupidaja, 6. taseme kutsestandardil. Õppekava eesmärk on luua võimalused vajalike üld- ja erialaste kompetentside kujunemiseks, mis võimaldavad töötada majandusarvestuse spetsialistina.

Majandusarvestuse õppekava põhimooduliteks on finantsarvestus, maksuarvestus ning juhtimisarvestus. Lisaks tuleb sooritada ettevõttepraktika 42 EAP ulatuses, mis toetab koolis omandatud teadmiste ja oskuste praktilist rakendamist. (Majandusarvestus (raamatupidamine)) TTÜ Tallinna Kolledži (TTÜTK) majandusarvestuse ja ettevõtluse juhtimise rakenduskõrghariduse õppekava moodulideks on majanduse alused, õigusõpe, juhtimine ning majandusarvestus. Samuti tuleb sooritada ka erialapraktika 22 EAP ulatuses. (Majandusarvestus ja ettevõtluse..)

Kõrghariduse esimese taseme õpe on ka bakalaureuseõpe, mille kestel üliõpilane süvendab oma üldhariduslikku baasi, omandab eriala alustadmisi ja -oskusi ning mille lõpetamise järgselt omandab bakalaureusekraadi ning saab samuti edasi minna magistriõppesse (Referencing of...). Arvestusala õppekavasid pakuvad bakalaureusetasemel näiteks Tallinna Tehnikaülikool (õppekava ärindus, spetsialiseerumisega majandusarvestusele), Tartu Ülikool (majandusteadus) ning Eesti Maaülikool (maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine) (Ving 2014).

Tallinna Tehnikaülikoolis (TTÜ) on bakalaureusetasemel võimalik õppida ärinduse erialal spetsialiseerumisega majandusarvestusele. Antud õppekaval saab õppur selgeks, milliseid finantsandmeid milliste meetoditega töödelda ning kuidas tulemused kokku võtta ja aruannete vormi viia. Selgeks saavad ka seonduvad juriidilised nõuded ja põhimõtted. Tutvutakse juhtimis- ja kuluarvestuse alustega ning finantsnäitajate rolliga. Alusainetena õpitakse ettevõtluse aluseid, juhtimist, turundust, finantsarvestuse aluseid, ärilogistikat, maksundust, statistikat ning rahanduse aluseid. Majandusarvestuse erialaained keskenduvad sügavuti finants-, juhtimis- ja kuluarvestusele. (Ärindus) Tartu Ülikooli (TÜ) majandusteaduse bakalaureuseõppe alusmooduliteks on sotsiaalteaduste ja majandusteaduse metoodika alustadmiste omandamine. Erialamoodulid keskenduvad teadmiste ja oskuste omandamisele majandusprotsesside mõistmiseks ja suunamiseks majanduselu eri valdkondades. Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas pakutava majandushariduse eripäraks, teiste analoogiliste õppekavadega võrreldes, on suunitlus analüüsi- oskuste süvendatud omandamisele. Ülikoolihariduse teeb väärtuslikuks tugev teoreetiline baas, mis annab põhja kompleksele ja süsteemsele mõttelaadile. (Majandusteaduse bakalaureuseõpe) Majandusarvestust saab bakalaureusetasemel õppida ka Eesti Maaülikoolis (EMÜ) maamajandusliku ettevõtluse ja finantsjuhtimise erialal. Selle õppekava lõpetajad on maamajandust

tundvad spetsialistid, kellel on laialdased teadmised majanduslike protsesside üldistest seaduspärasustest ning maaelu arendamisest ja juhtimisest. Nad tunnevad majandusarvestuse korraldamise põhimõtteid äriettevõtetes, on suutelised asutama, juhtima ja arendama ettevõtet, planeerima tootmist ja äritegevust ning koostama ja ellu viima äriplaane ja projekte. (Maamajanduslik ettevõtlus..)

Rakenduskõrghariduse- ning bakalaureuseõppe järgselt on võimalik astuda magistriõppesse. Magistriõpe on kõrghariduse teise taseme õpe, mille käigus üliõpilane süvendab oma akadeemilisi teadmisi vastaval erialal. Lõpetamise järgselt omandab üliõpilane magistrikraadi ja saab eelduse edasiõppimiseks doktoriõppes, mis on kõrghariduse kõrgeim tase ning mille lõpetanu saab kõrgeima akadeemilise kraadi ehk doktorikraadi. (Referencing of...) Arvestusala magistritaseme õpinguid pakub Tallinna Tehnikaülikool (äri rahandus ja majandusarvestus), Eesti Maaülikool (majandusarvestus ja finantsjuhtimine), Estonian Business School (rahandus ja majandusarvestus) ning Tartu Ülikool (majandusteadus).

Tallinna Tehnikaülikooli äri rahanduse ja majandusarvestuse õppekava annab õppuritele teadmised ja oskused, et tulevikus kujuneda kompetentseks ärijuhiks ja finantsvaldkonna asjatundjaks. Äri rahanduse ja majandusarvestuse õppekava annab hea ülevaate ettevõtte-majandusest kui tervikust. Antud õppekaval on spetsialiseerumine majandusarvestusele, mis annab ülevaate majandusarvestuse nüüdiskontseptsioonidest ja tulevikusuundumustest ning süvateadmised majandusarvestuse eri valdkondadest. Olulisemateks erialaaineteks on finantsarvestuse süvakursus, strateegiline juhtimisarvestus ja kulujuhtimine, kontserniarvestus, siseaudit, audiitorkontroll ning finantsaruandlus ja -analüüs. (Äri rahandus ja majandusarvestus) Eesti Maaülikooli majandusarvestuse ja finantsjuhtimise magistriõppe õppekava eesmärgiks on ette valmistada spetsialiste, kes on valmis töötama ettevõtetes. Lõpetanud omavad ettevalmistust teadus- ja arendustööks ning on orienteeritud edasiõppimisele doktoriõppes ja/või elukestvas õppes. Õppekava lõpetanutel on põhjalikud teadmised majandusarvestuse ja finantsjuhtimise valdkonnas. Õppekava läbinud üliõpilasel on ülevaade majandusarvestuse ja finantsjuhtimise valdkonna põhimõistetest, terminoloogiast, teooriatest ja uurimismeetoditest, samuti omab üliõpilane teadmisi majandusarvestuse ja finantsjuhtimise korraldamiseks ettevõttes, majandusnõustamiseks ning teadus- ja arendustööks. (Majandusarvestus ja finantsjuhtimine)

Estonian Business School'i (EBS) magistriõppe rahanduse ja majandusarvestuse eriala on ingliskeelne spetsialiseerumine, mis on mõeldud inimestele, kes soovivad täiendada oma analüütilisi oskusi ja finantsjuhi kompetentse. Õppekava lõpetanu omab ülevaadet finantsjuhi erinevatest vastutusaladest ja ettevõtte rahandusest, oskab andmeid analüüsida ja tõlgendada, oskab määrata informatsiooni olulisuse finantsjuhtimise seisukohalt ning pakkuda välja argumenteeritud lahendusi finantsjuhtimise probleemidele ning omab nii teoreetilisi teadmisi kui ka praktilisi oskusi analüüsima ettevõtte finantsaruannetes sisalduvat informatsiooni. (Rahandus ja majandusarvestus..)

Tartu Ülikooli majandusteaduse erialal on võimalik spetsialiseeruda rahandusele ja majandusarvestusele. Majandusteaduse õppekava koosneb kohustuslikust üldainete moodulist, ühest valitavast suunamoodulist ning ühest spetsialiseerumisainete moodulist. Rahanduse ja majandusarvestuse suunamooduli valinud üliõpilased saavad valida rahanduse või majandusarvestuse spetsialiseerumisainete mooduli. Rahanduse ja majandusarvestuse suunamoodulis on ained kuluarvestusest, majandusteooriast ning finantsjuhtimisest. Majandusarvestuse spetsialiseerumisainete moodulis on audiitorkontroll, finantsarvestus, rahvusvaheline arvestus ning praktika ja samuti saab valida erinevad valikaineid. (Majandusteaduse magistriõpe)

Üldlevinud arvamuse kohaselt eeldatakse tööle kandideerimisel kõige enam eelnevat praktikat ning töökogemust. Arvestusala rahvusvaheline haridusstandard number 5 sätestab, et praktikaperiood peaks olema osa raamatupidajate õppest. Periood peab olema piisavalt pikk ja intensiivne, et praktikantidel oleks võimalus näidata enda erialaseid teadmisi, kutseoskuseid, professionaalseid väärtuseid, eetikat ja hoiakut, mis on vajalik nende töö igapäevaseks tegemiseks ning mis on aluseks nende eelseisvale karjäärile. (IES 5) Eestis on rakendusliku kõrghariduse õppekavades praktika osakaal palju suurem kui bakalaureuse õppekavades, millest saab järeldada, et rakendusliku kõrghariduse õppekava üliõpilased saavad rohkem vajalikke teadmisi ja oskusi, mida tulevikus tööalastelt kasutada, kui bakalaureuseõppe üliõpilased. (Alver, Lumi 2011, 272) Magistriõppe õppekavades on praktika osakaal peaaegu olematu, sest eeldatakse, et inimene, kes tuleb magistriõppesse, on juba omandanud piisavalt praktilisi teadmisi ning kogemusi ja praktikat ei ole tarvis õppekavadesse lisada. (Alver, Lumi 2011, 276)

Eelnevalt käsitletud õppekavade põhjal selgus, et kutseõppes moodustab praktika ligi veerandi kogu õppest, rakenduskõrgharidusõppes vastavalt õppekavale, kuid samuti on osatähtsus

küllaltki suur (Lääne-Viru Rakenduskõrgkoolis 42 EAP ning TTÜ Tallinna Kolledžis 22 EAP). Bakalaureusetasemel on praktika tunduvalt väiksema mahuga (Tallinna Tehnikaülikoolis 5 EAP, Tartu Ülikoolis 6 EAP ning Eesti Maaülikoolis 6 EAP). Magistriõppes on praktika osatähtsus samal tasemel bakalaureusetasemega ning pigem pööratakse tähelepanu teadmiste süvendamisele, mitte kogemuse hankimisele (Tallinna Tehnikaülikoolis 1 EAP, Eesti Maaülikoolis 3 EAP, Estonian Business School'is 3 EAP ning Tartu Ülikoolis 6 EAP).

Eelnevalt tootud õppekavade ülevaate alusel selgus, et Eestis on võimalik arvestusala õppekavasid läbida mitmel haridustasemel ning erinevates koolides. Pigem praktilise suunitlusega on kutse- ning rakenduskõrgharidusõpe, kuid süvendatud teoreetilised teadmised annavad bakalaureuse- ning magistriõpe. Seega järeldeb autor, et Eesti arvestusala õppekavad annavad teadmised, mis on vajalikud raamatupidaja töös, kuid kui üldlevinud arvamust arvesse võtta, et kõige enam eeldatakse kandideerijalt eelnevat praktikat, on kõige mõistlikum valida kutseõpe või rakenduskõrgharidusõpe, mis annavad õppurile kõige parema praktilise baasi.

1.3. Raamatupidajatele esitatavaid nõudeid käsitlevad uuringud mujal maailmas ja Eestis

Maailmas on tehtud mitmeid uuringuid raamatupidajate ametikohal vajalikest omadustest. Autor toob antud jaotises ülevaate uuringutest, mis on läbi viidud Ameerika Ühendriikides, Austraalias, Tšehhis, Rumeenias, Inglismaal, Šveitsis, Tuneesias ning Eestis. Autor püüab leida seoseid raamatupidajatele esitatavatele nõuetele erinevate riikide seisukohalt.

Esimesena käsitleb autor Ameerika Raamatupidamise Ühingu ehk AICPA (*American Institute of Certified Public Accountants*) uuringut, mille andmetel peavad raamatupidamise eriala lõpetanutel olema laialdane pagas oskusi ja teadmisi. Et olla edukas, peavad lõpetajal olema erinevad üldised oskused, milleks on suhtlemisoskus, intellektuaalne oskus ning teatud erialaks vajalikud isikuomadused. Raamatupidajal peavad samuti olema teadmised erinevatest valdkondadest ning lai silmaring, ettevõtte- ja äriteadmised ning raamatupidamis- ja auditeerimisteadmised. (Perspectives...)

Ameerika Ühendriikides loodud ettevõtte Intuit Inc. loob äri- ja finantsjuhtimise lahendusi, mis aitavad lihtsustada ettevõtete, tarbijate ja raamatupidajate elu (Annual report). Selle ettevõtte poolt koostatud INTUIT2020 aruanne annab ülevaate olulistest demograafilistest, majanduslikest, sotsiaalsetest ja tehnoloogilistest muudatustest, mis mõjutavad raamatupidamise ja maksustamise elukutset järgmise aastakümne jooksul. Järgnevat aastakümnet peetakse suurte muutustega ajaks raamatupidamisele. Globaliseerumine nõuab raamatupidamise spetsialistidelt uusi oskusi, teadmisi ja standardeid, kuna aina suurenev hulk kliente tegutseb rahvusvaheliselt. Paljude õiguslike dokumentide sisu laiendatakse, et muuta raamatupidamine ühtlasemaks ja sujuvamaks üle maailma. Isegi väikeste ettevõtete raamatupidajad peavad omandama teadmisi teiste riikide raamatupidamise standarditest ja regulatsioonidest, kuna nende kliendibaas võib kasvada rahvusvaheliseks. Äri keerukuse kasv ning teadmiste nõuded, regulatsioonide ja õiguslike aluste muutused soosivad raamatupidamise spetsialiste rohkem kui üldiste oskustega töötajaid. Mitmed tööülesanded, mida praegu täidavad raamatupidajad, kaovad, kuna automatiseerimine võtab need tööülesanded üle. Edukad raamatupidamise spetsialistid võtavad uue rolli konsultandi ning nõuandjana, pakkudes toetust tulemuslikuks juhtimiseks ning otsuste langetamiseks, samas pannes vähem rõhku rutiinsele tööle nagu arvutamine ja andmesisestamine. Spetsialiseerumine viib suurenenud koostöö ja partnerluseni raamatupidamisettevõtete ja teiste finantsasutuste vahel, nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt. (Intuit 2020..) Noorema põlvkonna püüdlustele meelega järgi olemine saab olema raske katsumus organisatsioonidele. Tulevased tööleasujad on internetiajastu lapsed, pidevalt digitaalselt ühenduses. Tulevane spetsialist hakkab töötama kasvavas mitmekesisel ja ühendatud tiimis, mis tegutseb läbi erinevate rahvusvaheliste teeninduskeskuste. (Evans, *et al.* 2012, 49) Suurbritannia audiitorite kutseühingu ACCA (*Association of Chartered Certified Accountants*) koostatud aruande põhjal, mis tugines 20 juhtiva ülemaailmse organisatsiooni ekspertide arvamusele, tõdeti, et kutsestandardite koostamisel järgmisele finantsspetsialistide generatsioonile, tuleb edasi minna traditsioonilisest raamatupidamisest ja auditeerimisest. (Evans, *et al.* 2012, 50) Mainitud kutseühingu liikmeteks on kõrgeima kutsekvalifikatsiooniga arvestusspetsialistid, kellele on omistatud kutsenimetus *Chartered Certified Accountant*. (J.Alver, L.Alver 2011, I, 24)

Suhtlemisoskust peetakse üheks olulisemaks omaduseks, mis peab raamatupidajatel olema. See on oluline ka paljudele raamatupidamisfirmadele, kes värbavad töölisi otse

ülikoolidest. Kahjuks tõdevad paljud spetsialistid, et üliõpilastel on väga tugevad tehnilised oskused, kuid nad on üllatavalt nõrgad suhtlejad nii kõnes kui kirjas. Neli autorit Ameerika Ühendriikidest leidsid oma uuringus, et üliõpilaste ning valdkonnaspetsialistide arvamused suhtlemisoskuse vajadusest raamatupidamise valdkonnas erinevad. (Gilsdorf, *et al.* 2010) Samuti leidsid kolm sama riigi õppejõudu oma uuringus, et suuline kommunikatsioon on nõutav, et olla edukas raamatupidamise erialal. Õpilaste arusaamad ja tööandjate ootused erinevad oluliselt, kuid mõlemad pooled nõustuvad, et ülikoolid ei arenda piisavalt üldisi ning erialaseid oskusi. (Yu, *et al.* 2013) Samuti tõdesid Austraalia Macquarie Ülikooli õppejõud, et läbiviidud intervjuud on näidanud, et peale kandideerimist tööle saanud raamatupidajad mõistavad, et kõige olulisem on hea suhtlemisoskus, mis on vajalik klientidega suhtlemisel, informatsiooni kogumisel, erialase nõu andmisel ning erinevate tasandite inimestega suhtlemisel igapäevaselt. (Cable, *et al.* 2005)

Tehnoloogia arengust ning äri globaliseerumisest tingituna, peavad kahe Austraalia ülikooli vastajad oluliseks elukestvat õpet ning raamatupidajate rolli laienemist. Uuring annab raamatupidamisfirmadele ning koolidele aimu, millises suunas liiguvad raamatupidamise eriala lõpetajad töömaastikul. Austraalias läbivad raamatupidamise eriala lõpetanud tavaliselt ka professionaalse koolituse mõnes suures raamatupidamisasutuses. Uuringu kohaselt on kraadiõpe muutunud kohustuslikuks, et vastata muutuva rolliga raamatupidamise ameti nõuetele. (De Lange, *et al.* 2007, 330) Lisaks kutsekvalifikatsiooni omandamisele, peavad Austraalias ülikooli lõpetajad koguma endale muljetavaldava komplekti üldistest oskustest, mis täiendavad nende erialaseid teadmisi, et saada hakkama raamatupidamise valdkonnas töötamisel ning aina muutuvus globaalses ärikeskkonnas. Need oskused sisaldavad kirjalikku ja suulist väljendusoskust ning juhtimisteadmisi. Äsja lõpetanud raamatupidamise eriala üliõpilased võivad Austraalias eeldada töötamist finantsraamatupidamise ja juhtimisarvestuse valdkonnas või investimisrühmas. (De Lange, *et al.* 2007, 331)

Rumeenia autorid leidsid uuringu käigus, et raamatupidajatel peavad olema omadused, mis on seotud pädevuse (äriteadmised, suhtlemisoskus, IT-oskus, teatud erialaks vajalikud isikuomadused) ning aktiivsusega (informatsiooni edastamine, otsuste toetamine, administreerimine). Töötaja kompetentsus on seotud oskusega täita vajalikke ülesandeid. Pädevuse küsimus on üks olulisemaid teemasid raamatupidamise erialal. (Albu, *et al.* 2011, 161) Sama uuringu käigus leidsid Rumeenia autorid, et selle riigi tööandja eeldab oma raamatupidajalt

kolme põhilist oskust, milleks on tehniline oskus (teadmised ja kogemus raamatupidamisega seotud valdkondades), isikuomadused ja kindlad käitumismustrid (suhtlemisoskus, juhtimisoskus) ning töökeskkonnaga seotud oskused (mõista ärilist, majanduslikku ja ettevõtluskeskkonda, koostada strateegiat ning mõista töökeskkonda). (Albu, *et al.* 2011, 163) Samuti peab raamatupidaja olema kompetentne maksunduses, finantsaruannete koostamisel ning teadma rahvusvahelisi regulatsioone; pearaamatupidaja peab omama teadmisi ning oskusi kuluarvestusest, eelarvestamisest ning tulemuslikkuse mõõtmisest. (Albu, *et al.* 2011, 166)

Teine sama valdkonna uuring viidi Rumeenias läbi 2015. aastal ning leiti, et raamatupidaja amet on silmitsi aina suuremate väljakutsetega, kuna ettevõtete arv kasvab, rohkem on finantstehinguid, börsitegevus muutub aktiivsemaks ning suurenenud on pankrotistumiste arv. Raamatupidamise tulevik on raamatupidamise eriala üliõpilaste ning noorte majandusspetsialistide kätes, kes on lõpetanud majandusalase kooli ning kes soovivad tegeleda raamatupidamisega. Raamatupidamise spetsialist peab olema teadlik nõudmistest ning oskustest, mida on vaja raamatupidamises, näiteks vastutustunne, ausus, eetiline käitumine, konfidentsiaalsus, põhjalikkus ja tähelepanelikkus. Olulist rolli raamatupidaja maine kujundamises mängivad tema oskused ja teadmised, mis peavad olema igal spetsialistil vastavate tegevuste sooritamiseks. (Cernuşca, Balaciu 2015, 8) Tänapäevases globaliseerivas turumajanduses on aina olulisemaks kujunemas infosüsteemide arendamine, info edastamise kiirus, otsustamise kiirus ning paindlik juhtimine raamatupidamise valdkonnas. Raamatupidaja peab olema juhtimistiimi aktiivne liige, omades mitut tähtsat rolli alates raamatupidamise eeskirjade arendamisest ja koostamisest, raamatupidamise andmete analüüsist, finantskonsulterimise ning efektiivsete lahenduste väljapakumiseni raamatupidamisega seotud küsimustes. (Cernuşca, Balaciu 2015, 13) Raamatupidamise erialal töö leidmiseks tuleb täita mitmeid kriteeriume: vajalik on kogemus raamatupidamises ning erialane kvalifikatsioon, samuti hinnatakse kandidaadi käitumist vestlusel, kandidaadi vanust, elukestva õppe raames läbitud kursusi ning muid vajalikke oskusi. (Cernuşca, Balaciu 2015, 16)

Järgmise uuringuna käsitleb autor Tallinna Tehnikaülikooli õppejõu Kaidi Kallaste ning Praha Ülikooli professori Jiri Strouhali artiklit, milles võrreldi Eesti ning Tšehhi raamatupidajate kutsekvalifikatsioone ning nende saamiseks esitatud nõudmisi. Raamatupidamise eriala nõuab lõpetajatelt laiemat oskusteportfelli, näiteks head stressitaluvust, psühholoogia põhiteadmisi,

suhtlemisoskust, motivatsiooni, püsivust, empaatiavõimet ning sotsiaalselt vastutust. Tööturg ei nõua kutsekvalifikatsiooni, mistõttu 2010. aastal omasid kõigest 10% Eesti ja Tšehhi raamatupidajatest kutsetunnistust. (Kallaste, Strouhal 2010, 485)

On leitud, et raamatupidamise õppurid ei ole kursis uute oskustega, mida eeldatakse tulevastelt raamatupidajatelt pidevalt muutuvast rahvusvahelises ärimaailmas. Tuneesias uuriti samuti raamatupidaja ametikohale kandideerijatel nõutavaid tingimusi. Küsitluses osalenud said valida 78 erineva omaduse vahel, mis on nende meelest kandideerijale vajalikud. Vastajateks olid raamatupidamise eriala lõpetajad ning töötavad raamatupidajad, kes pidid andma omadustele hinnangu Likerti viiepalliskaalas. Uuringu tulemused näitavad, et peale funktsionaalsete tehniliste oskuste nõuavad raamatupidajad ka üldisi ärilisi oskusi, suhtlemisoskust, juhtimisoskust, loomingulist ja kriitilist mõtlemist ning oskust kohaneda ja töötada erinevates keskkondades. Tuneesias peeti raamatupidajate olulisimateks oskusteks isiklikke ja intellektuaalseid oskuseid, IT-oskuseid ning füüsilisi omadusi. Kõige vähem peeti oluliseks usaldusväärset, eetilist teadmist, dialoogivõimet, karjääriihaldust ning meeskonnatööoskust. Elukutselised raamatupidajad peavad oluliseks, et üliõpilased omandaksid laia baasi tehnilisi ja üldiseid oskusi, et lüüa läbi enda raamatupidamise karjääri jooksul. (Klibi, Oussii 2013, 121)

SA Kutsekoda viis 2015.-2016. aastatel Eestis läbi tööturu rakendusuuringu ning loodi oskuste arendamise koordineerimisüsteem ehk lühidalt OSKA, mille eesmärk on tööturul toimivate muutuste ja ühiskonna vajaduste võimalikult kiire jõudmine koolituspakkumisse. Aastal 2016 koostatud OSKA raporti andmetel eeldatakse raamatupidaja ametikohale kandideerijalt analüüsioskust, probleemide tuvastamise ja probleemilahendamise oskust, „suure pildi“ nägemise võimet, juhtimisoskust, juhtide nõustamisoskust, oma ettevõtte ja kliendi äri mõistmist, IKT-oskusi (tarkvaralahendused, andmetöötlus, e-keskkonnad), keelteoskust (inglise, vene, soome keel), suhtlemis- (suuline ja kirjalik) ja esitlusoskust, koostöövalmidust, otsustusvõimet, vastutussoovi, emotsionaalset intelligentsust ja loovust. Kahaneva olulisusega oskustega seoses toodi esile vajaduse vähenemine rutiinitaluvuse ja andmete sisestamise järele. Ekspertid tõid olulisimate arendamist vajavate oskustena tööleasujatel välja erialased teadmised, kuhu kuuluvad raamatupidamise algdokumentidega töötamine, dokumentide tõlgendamine, majandustarkvaraga töötamine ning e-keskkondade kasutamine. Üldised teadmised, oskused ja

hoiakud, mis vajavad arendamist on juhtide nõustamisoskus, analüüsisoskus, kommunikatiivsed oskused, IKT-oskused ja õpitud teadmiste rakendamine praktikas. (Tulevikuvaade...)

OSKA raporti kohaselt on raamatupidaja ülesanneteks arvutamine, andmete ja raamatupidamisdokumentide liigitamine ning registreerimine. Vanemraamatupidaja korraldab igapäevast raamatupidamistööd, valmistab ette ja/või koostab eelarveid ja/või finantsaruandeid, vajadusel planeerib ja juhib, analüüsib finantstegevust. Juhtivraamatupidaja ülesanneteks töö koordineerimine, ülesannete delegeerimine, valdkonna ja inimeste juhtimine. (Tulevikuvaade...)

Töös kajastatud uuringud andsid ülevaate erinevates riikides nõutud raamatupidajate oskustest. Oluliseks peetakse suhtlemisoskust, analüüsi- ja juhtimisvõimet, kiiret otsustamist, konsulteerimisoskust, tehnilisi oskusi ning valmisolekut nõustada juhtkonda, sest tulevikus raamatupidaja tööülesanded automatiseeritakse ning töötajale jääb pigem nõuandja roll.

2. RAAMATUPIDAJATELE ESITATAVATE NÕUETE UURING

Magistritöö teine peatükk keskendub magistrandi uuringule, mis käsitleb raamatupidajatele esitatavaid nõudeid tööle kandideerimisel Eestis. Peatükis analüüsitakse küsitlusele antud vastuseid ning võrreldakse tulemusi varasemalt samal teemal tehtud uuringutega. Magistrandi uuringu põhjal tehakse järeldused Eestis nõutud tingimustest raamatupidaja ametikohale kandideerimisel. Küsitluse vastuseid analüüsides loodab autor leida, milliseid kriteeriume raamatupidajate värbamisel peavad erinevate tegevusalade ettevõtted tähtsaks ning kas need erinevad tegevusalade lõikes.

2.1 Uuringu meetodika ja valimi kirjeldus

Magistritöö eesmärgi täitmiseks ning uuringu läbiviimiseks valis autor kvantitatiivse uurimismeetodi. Kvantitatiivne uurimismeetod on teadusliku uurimise meetod, mis kirjeldab uuritavaid tunnuseid läbi mõõtmise, vaadeldes eelkõige, kui palju mingit nähtust, omadust või tunnust esineb. Selle meetodi tulemusi väljendatakse arvandmetes ning tulemuste kirjeldamisel kasutatakse jooniseid ja tabelleid. (Kvantitatiivse uurimistöö...)

Autor viis läbi internetiküsitluse Google Forms keskkonna vahendusel. Internetiküsitluse eeliseks on küsimustiku kiire edastamine adressaatidele ning vastuste reaajas jälgimise võimalus. Uuringu läbiviimiseks koostas autor kaheks osaks jaotatud 17 küsimusega küsimustiku, mis on esitatud töö esimeses lisas. Küsitluse analüüsis saab vastajaid jaotada vanuse, haridustaseme, maakonna, ametikoha ning ettevõtte tegevusala järgi.

Magistritöö uurimisobjekt on raamatupidajatele esitatavad nõuded Eesti ettevõtetesse kandideerimisel. Vastajate valimis oli 850 adressaati üle Eesti. Ettevõtted valiti kõikidest Eesti maakondadest ning oluline on ettevõtete jaotus EMTAK tegevusalade järgi.

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator ehk EMTAK on rahvusvaheliselt ühtlustatud klassifikaatori NACE Eesti versioon. EMTAK on aluseks tegevusala määramisel, mis on omakorda oluliseks allikaks erineva valdkonnastatistika tootmisel. Samuti võimaldab tegevusaladesse liigendamine rahvusvahelist võrreldavust vastava valdkonna sees. (EMTAK tegevusalad) Tegevusalade jaotus EMTAK alusel on toodud lisas 2. Magistritöö uuringus kasutab autor 21 tegevusalast 13. Küsitluse analüüsist jäävad välja järgmised kaheksa tegevusala, kuna nendest ei laekunud ühtegi vastust, mida analüüsis kasutada:

- mäetööstus;
- majutus ja toitlustus;
- kinnisvaraalne tegevus;
- kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus;
- haldus- ja abitegevused;
- haridus;
- kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine;
- eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus.

Järgnevalt toob autor välja selgitused töös kasutatud tegevusalade ja nendesse kvalifitseeruvate ettevõtete kohta. Avaliku halduse ja riigikaitse tegevusala alla kuuluvad avalik-õiguslikud üksused, mis hõlmavad riikliku iseloomuga tegevusi. Ehituse tegevusalasse kuuluvad hoonete ja rajatiste üld- ja eriehitusega tegelevad ettevõtted. Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise tegevusala alla liigitatakse elektrienergia, maagaasi, auru, kuuma vee edastamine ja jaotamine vastava püsiinfrastruktuuri (püsivõrgu/torustiku) kaudu. Finants- ja kindlustustegevuse alla kuuluvad finantsteenuste osutamine, kindlustus, edasikindlustus, pensionifondid ning finantstegevust toetavad tegevused. Hulgi- ja jaekaubanduse; mootorsõidukite ja mootorrattaste remondi alla kuulub igat liiki kaupade hulgi- ja jaemüük ning müügiga kaasnevad teenused. Samuti uute ja kasutatud mootorsõidukite ning nende osade ja lisaseadmete hulgi- ja jaemüük ning mootorsõidukite remont; sõidukite hulgi- või

jaemüügi vahendamine, k.a oksjonimüük ning müük Interneti kaudu; sõidukite pesemine ja poleerimine. Info ja side alla kuuluvad info- ja kultuuritoodete tootmine, edastamine ning levitamine; side- ja infotehnoloogiaalane tegevus, andmetöötlus ja infoalane tegevus. Kunsti, meelelahutuse ja vaba aja tegevusala alla kuuluvad elanikkonna kultuuriliste ja meelelahutuslike huvide ning vaba aja veetmisega seotud tegevused. Muude teenindavate tegevuste hulka kuuluvad organisatsioonide tegevus ning arvutite, tarbeesemete ja kodutarvete parandus ja mitmesugused mujal liigitamata isikuteenused. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük hõlmab taimsete ja loomsete loodusvarade kasutamist. Tervishoiu ja sotsiaalhoolekande alla kuuluvad tervise ja sotsiaaltööga seotud tegevused. Töötleva tööstuse tegevusala hõlmab materjalide, ainete või komponentide mehaanilise/füüsikalise või keemilise muundamise/töötlemise uueks tooteks. Veevarustuse; kanalisatsiooni, jäätme- ja saastekäitluse jakku liigitatakse mitmesuguse päritoluga vee kogumine, töötlemine ning erinevate vahendite abil tarbijani toimetamine e veega varustamine. Veonduse ja laonduse alla kuulub sõitjate/reisijate või kauba regulaar- ehk liinivedu ning juhuvedu raudtee-, maantee-, vee- või õhusõidukiga; kaupade torustransport ning veondusega seotud terminali- ja parkimisteenused; kaubalasti/veose käitlemine, ladustamine ja hoiustamine. (EMTAK tegevusalad) Eelpool toodud tegevusalade esindajate vastuseid analüüsib autor küsimuste ja kriteeriumite lõikes.

Küsitlusele vastajate valimi kokkupanemiseks võttis autor aluseks Eesti Maksu- ja Tolliameti (EMTA) koostatud 2016. aasta I-IV kvartali koondtabeli maksukohustuslaste tasutud maksude koondsummadest, milles ettevõtted on jaotatud maakondade ning tegevusalade järgi. (Tasutud maksud..) Antud tabel osutus valituks, kuna autor eeldas, et kui ettevõtte on maksumaksjate nimekirjas, siis on ettevõtte ka tegutsev. Vastajad valiti erinevatest maakondadest ning tegevusaladelt. Aktuaalse ülevaate andmiseks, raamatupidajate värbamisel nõutud tingimustest Eestis, sooviti saada vastuseid igast valdkonnast ning analüüsida vastuste erinevust tegevusalade lõikes.

Küsimustik koosneb kahest osast, esimeses pooles on küsimused vastaja ning ettevõtte kohta. Autor uuris vastaja vanuse, töökogemuse, omandatud kõrgeima hariduse, ameti ning ettevõtte tegevusala ja maakonna kohta. Teises osas on küsimused ettevõtte värbamisprotsessi kohta – mis kanalite kaudu töötajaid otsitakse, mis on kandideerijatel oodatav töökogemus ning mille alusel tehakse esmane valik kandideerijate vahel, keda kutsutakse järgmisesse vooru.

Samuti uuriti, kas sobiv kandidaat selgitatakse välja intervjuude või testide abil või muul viisil. Autor pidas oluliseks ka küsida, mille alusel teevad ettevõtted värbamisel esimese valiku, keda kutsuda järgmisesse vooru. Uuriti, milliste allikate kaudu töötajaid otsitakse ning milliste keelte oskus on nõutav.

Uuringu põhieesmärk oli selgitada välja, millised on kõige olulisemad kriteeriumid töötajate värbamisel. Autori koostatud küsimustikus said vastajad valida, millised raamatupidajatele esitatavad nõuded on Likerti viiepalliskaala järgi nende ettevõttes kõige olulisemad. Likerti viiepalliskaala on suhtumisi ja arvamus uuriva küsimustiku skaala, mis määrab ära teatud väitega nõustumise astme (nt täiesti nõus, pigem nõus, ei ole nõus) (Likerti skaala) Küsitluses said vastajad valida järgnevate kandideerija omaduste vahel, millele anda hinnang viiepalliskaalal:

- 1) praktika/kogemus;
- 2) haridustase;
- 3) kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olev keskmine hinne;
- 4) isikuomadused;
- 5) välimus/pilt;
- 6) soovitajad/tutvused;
- 7) meeskonnatööoskus;
- 8) keelteoskus;
- 9) kutsetunnistuse olemasolu.

Küsitlus oli avatud kolme kuu jooksul, alates 08. detsembrist 2016. aastal kuni 08. märtsini 2017. aastal. Küsimustik saadeti kokku 850 adressaadile valimisse valitud ettevõtetesse. Kolme kuu jooksul vastati küsitlusele 207 korda ning autor pidi saatma ka mõned meeldetuletavad kirjad, kuna vastuseid laekus esialgu vähe. Analüüsiks sai autor kasutada 202 vastust 13 tegevusalast, kuna kaheksast tegevusalast ei laekunud ühtegi vastust ning viie ankeedi tulemused olid puudulikud.

2.1.1 Valimi tutvustus

Kõige rohkem adressaate oli tegevusalas hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont, järgnesid avaliku halduse ja riigikaitse tegevusala ning kolmandana töötlev tööstus. Kõige vähem saatis autor kirju hariduse, kinnisvaraalse tegevuse, majutuse ja toitlustuse ning mäetööstuse valdkondadesse. Nende tegevusalade adressaatide vähesus on tingitud kontaktide raskest kättesaamisest. Tabelis 1 on saadetud kirjade ning vastuste laekumiste arv tegevusalade lõikes.

Tabel 1. Saadetud kirjade ning vastuste arv tegevusalade lõikes

Tegevusalad	Saadetud kirjad	Laekunud vastused	Vastamise aktiivsus
Avalik haldus ja riigikaitse	81	15	19%
Ehitus	61	17	28%
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	47	15	32%
Finants- ja kindlustustegevus	60	16	27%
Haldus- ja abitegevused	42	0	0%
Haridus	10	0	0%
Hulgi- ja jaekaubandus; mootor-sõidukite ja mootorrataste remont	136	13	10%
Info ja side	66	15	23%
Kinnisvaraalne tegevus	10	0	0%
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	37	15	41%
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	15	0	0%
Majutus ja toitlustus	10	0	0%
Muud teenindavad tegevused	27	15	56%
Mäetööstus	10	0	0%
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	29	15	52%
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	32	16	50%
Töötlev tööstus	78	19	24%
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	29	16	55%
Veondus ja laondus	70	15	21%

Allikas: autori tehtud uuringu tulemuste alusel

Kõige kõrgema vastamise määraga on tegevusala muud teenindavad tegevused, milles vastas 56% küsimustiku saanud adressaatidest. Kui välja jätta need tegevusalad, millest ei laekunud ühtegi vastust, on kõige madalama vastamisaktiivsusega hulgi- ja jaekaubanduse tegevusala, kuhu autor saatis kõige rohkem kirju, kuid vastuseid laekus ainult 10% adressaatidelt.

Küsimustik saadeti adressaatidele kõikidesse maakondadesse. Kõige rohkem valimisse valitud ettevõtteid on registreeritud Harjumaal (47%) ning seejärel Tartumaal (13%). Autori koostatud tabelis 2 on toodud saadetud kirjade ning laekunud vastuste arv maakondade lõikes ning vastajate aktiivsusemäär.

Tabel 2. Saadetud kirjade ning vastuste arv maakondade lõikes

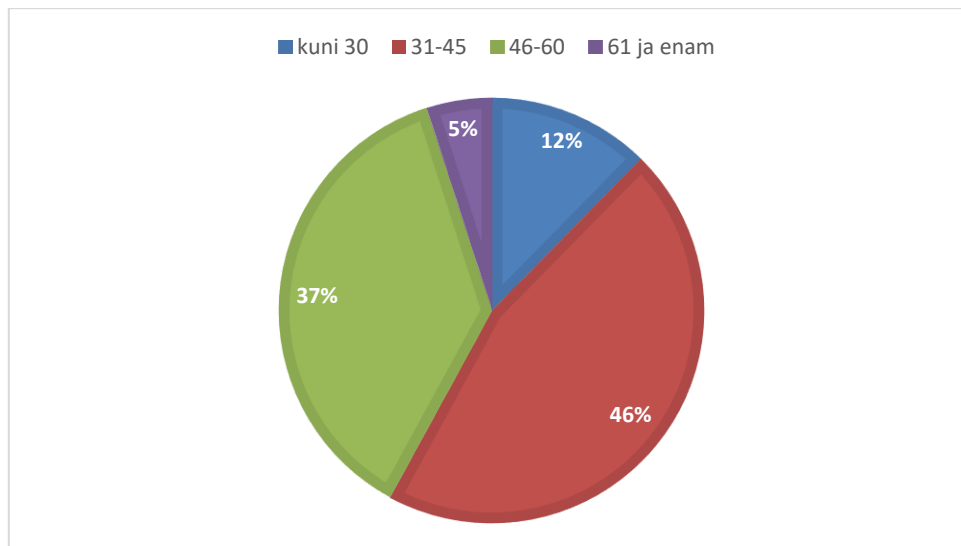
Maakond	Saadetud kirjad	Laekunud vastused	Vastamise aktiivsus
Harjumaa	400	86	22%
Hiiumaa	11	2	18%
Ida-Virumaa	75	15	20%
Jõgevamaa	20	2	10%
Järvamaa	42	11	26%
Läänemaa	16	4	25%
Lääne-Virumaa	28	21	75%
Põlvamaa	20	4	20%
Pärnumaa	38	16	42%
Raplamaa	9	1	11%
Saaremaa	20	5	25%
Tartumaa	109	25	23%
Valgamaa	15	3	20%
Viljandimaa	29	4	14%
Võrumaa	18	3	17%

Allikas: autori tehtud uuringu tulemuste alusel

Kõige kõrgema vastajate aktiivsusemääraga oli Lääne-Viru maakond, mille 28 adressaadist vastas küsimustikule 21. Kõige väiksem vastamisaktiivsus oli Jõgevamaal, kui 20 saadetud e-kirjast saadi vastus kõigest kahelt adressaadilt.

Küsitluses osales 207 vastajat, kuid viie ankeedi puudulike tulemuste tõttu kasutab autor analüüsis 202 vastust. Kõige nooremisse vanusegruppi, kuni 30 aastased, liigitus 25 vastajat, kõige enam, 92 inimest, kuulus vanusegruppi 31-45 aastat. Kolmanda vanusegruppi, 46-60 aastat,

valis 75 vastajat ning kõige vanemaid vastajaid, vanusegrupis 61 ja enam, oli kõigest 10. Vastajate vanuse järgi jagunemine on näha joonisel 2.

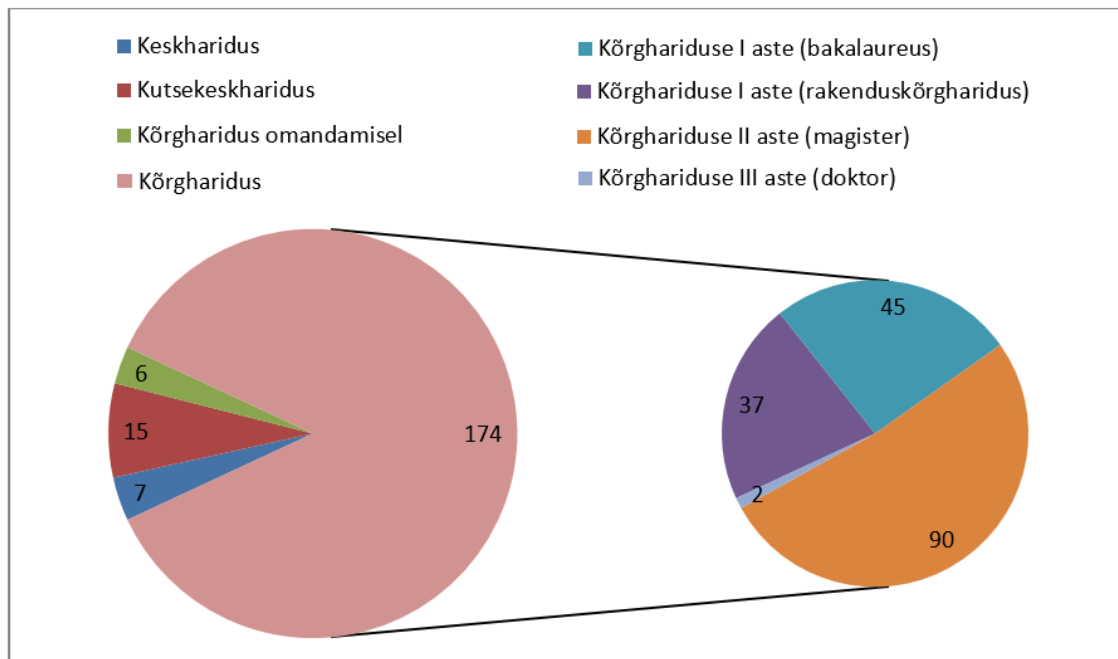
Joonis 2. Vastajate jagunemine vanuse järgi (aastates)

Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

Vastajad jagunesid haridustasemelt seitsmesse gruppi. Keskkharidusega vastajaid oli 7, kutsekeskharidusega 15 ning kõrgharidusega vastajaid 174. Viimastest on bakalaureusekraad 45-l, rakenduskõrgharidus 37-l, magistrikraad 90-l ning doktorikraad 2-l vastajal. Kõrgharidust on omandamas kuus vastajat, kes kõik kuuluvad vanuserühma 31-45 aastat. Kõige nooremast vanuserühmast, kuni 30 aastased, oli kõige levinumaks haridustasemeks rakenduskõrgharidus, mis oli kaheksal vastajal, magistrikraadi omas seitse vastajat. Teisest vanuserühmast, 31-45 aastat, oli kõige populaarsem magistrikraad (33 vastust) ning seejärel bakalaureusekraad (24 vastust), samuti on samas vanuseklassis mõlemad doktorikraadiga vastajad. Järgneva vanusegrupi, 46-60 aastat, vastajad omasid valdavalt magistrikraadi (42 vastajat). Viimase vanusegrupi, 61 ja enam aastat, vastajad omasid valdavalt, kaheksa vastajat kümnest, samuti magistrikraadi, ühel vastajal oli rakenduskõrgharidus ning ühel bakalaureusekraad. Kokkuvõtlikult on kogu valimi hulgas enim 46-60 aastaseid magistikraadiga vastajaid. Vastajate

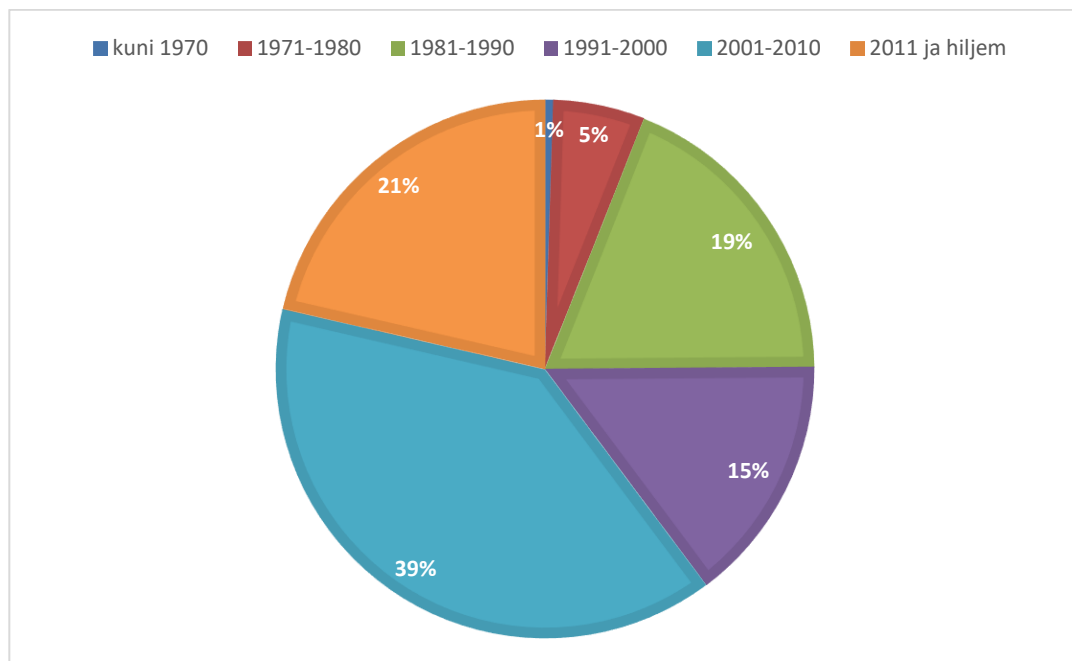
haridustaseme järgi jagunemine on välja toodud järgneval diagrammil, millest on eraldatud jagunemine kõrghariduse tasemetel alusel (joonis nr 3).

Joonis 3. Vastajate jagunemine haridustaseme järgi

Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

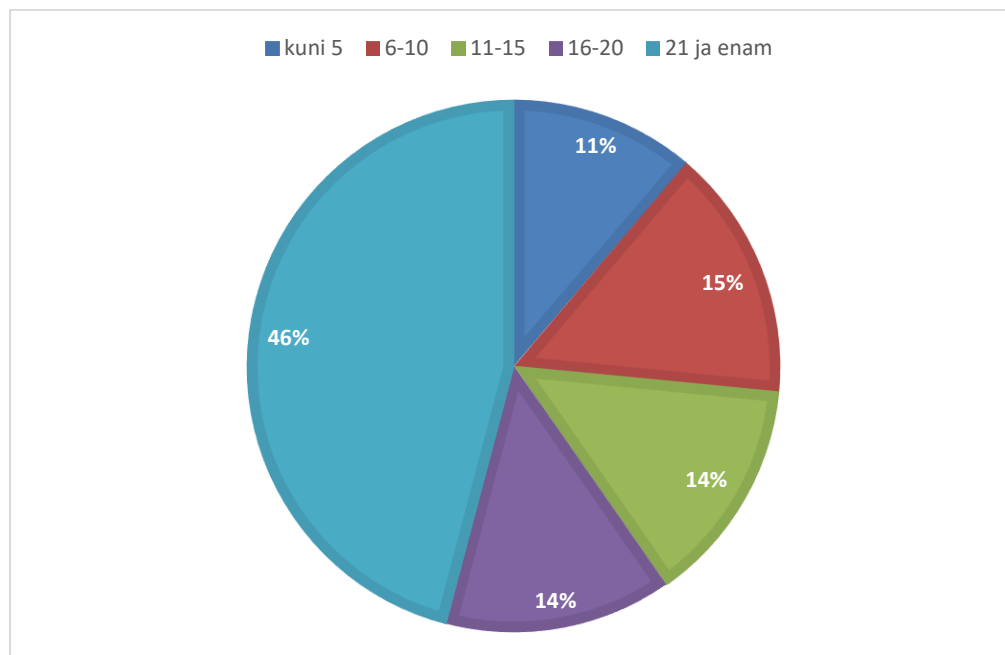
Järgneval joonisel 4 on toodud vastajate jagunemine kõrgeima haridustaseme lõpetamise aasta alusel protsentuaalselt. Kõige rohkem on lõpetanud aastatel 2001-2010 – 78 vastajat. Järgnev populaarsem vastus oli 2011 ja hiljem, mille valis 21% vastajatest. Varasem lõpetanu töötab põllumajanduse valdkonnas ning lõpetas õigusteaduse eriala 1967. aastal, samuti märkis ta enda töökogemuseks 50 aastat, mis oli kõikide vastajate hulgas kõige pikem kogemus. (Lisa 3)

Joonis 4. Vastajate jagunemine kõrgeima haridustaseme lõpetamise aasta järgi

Allikas: autori koostatud lisa 3 alusel

Vastajate töökogemus varieerus 1 aastast 50 aastani. Kõige rohkem oli vastajaid 30-aastase töökogemusega (15 vastajat). Kogu vastajate keskmine töökogemus on 19,5 aastat. Uuringu alusel leidis autor, et kõige pikema kogemusega töötajad töötavad tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas (keskmine kogemus 26,5 aastat). Muljetavaldavad tulemused on ka hulgi- ja jaekaubanduse ning põllumajanduse, metsamajanduse ja kalapüügi valdkondades, mõlema tegevusala töötajatel on keskmiselt 23 aastat töökogemust. Kõige vähem on keskmine töökogemus töötleva tööstuse (13 aastat) ning finants- ja kindlustustegevuse (14 aastat) tegevusalades. Järgneval joonisel 5 on näha vastajate töökogemused aastate järgi grupeeritult (Lisa 3).

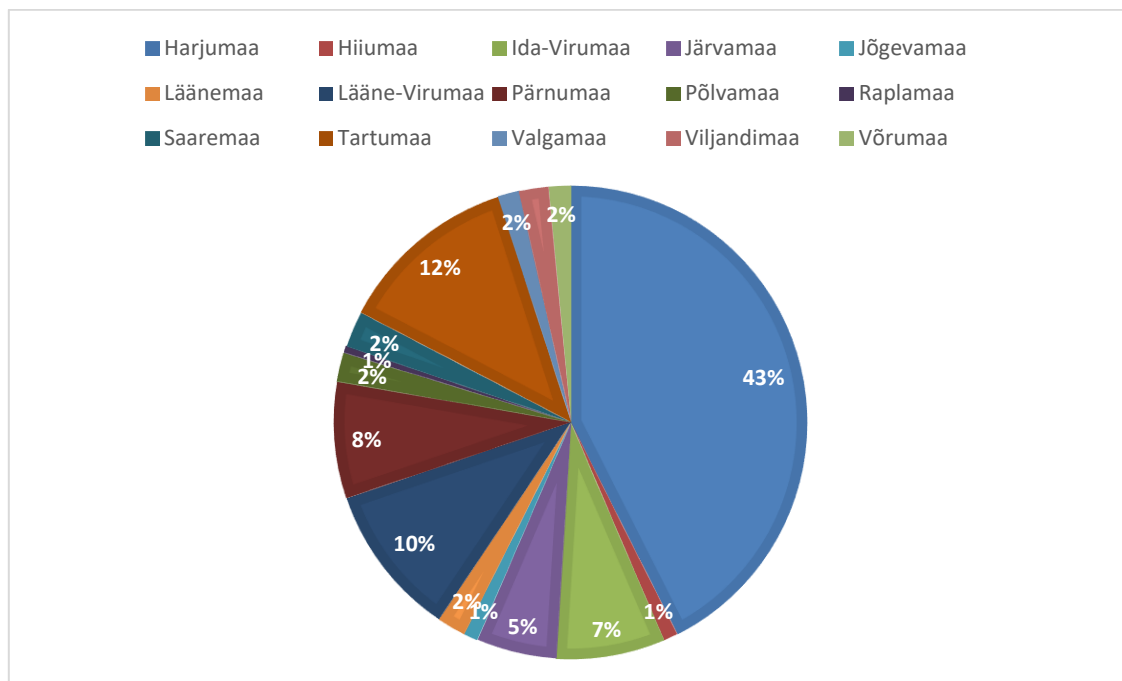

Joonis 5. Vastajate jagunemine töökogemuse järgi aastates kogu vastajate lõikes

Allikas: Autori koostatud lisa 3 alusel

Uuringus osalenud olid 64 erineva eriala vilistlased. Kõige suurem vastajate arv oli raamatupidamise (16) ning majandusarvestuse (24) lõpetanutel, mida autor eeldaski, sest tegemist on arvestusala teemalise küsitlusega. Samuti oli rohkem vastajaid ka õigusteaduse ning ärijuhtimise erialadelt – mõlemalt alalt 13 vastust. (Lisa 4)

Autor saatis küsimustiku kõige enam Harjumaa ning Tartumaa adressaatidele ning nendest maakondadest laekus ka enim vastuseid. Lääne-Virumaa oli vastamisaktiivsuse poolest esimesel kohal ning vastuste arvu arvestades kolmandal kohal. Eelnevalt toodud tabelist 2 on näha, et kuigi Harjumaa oli nii saadetud kirjade (400) kui laekunud vastuste (86) põhjal esikohal, oli maakonna vastamisaktiivsus tegelikult küllalt väike – kõigest 22%. Laekunud vastuste poolest järgnesid Harjumaale Tartumaa 25 ning Lääne-Virumaa 21 vastusega ning edasi Pärnumaa ning Ida-Virumaa. Vastuseid kogunes kõikidest maakondadest, kuigi näiteks Raplamaalt kõigest üks ning Jõgeva- ja Hiiumaalt mõlemast kaks vastust. Autori koostatud jooniselt 6 on nähtav vastanute osakaal maakondade lõikes. (Lisa 5)

Joonis nr 6. Küsitlustele vastajate jagunemine maakonniti

Allikas: autori koostatud lisa 5 alusel

Uuringu tulemuste analüüsimiseks kasutatakse diagramme ja tabelleid, näitamaks vastuste jagunemist. Samuti leitakse tulemuste aritmeetilised keskmised ning dispersioonid, mida omavahel võrrelda.

2.2 Raamatupidajatele esitatavate nõuete uuringu tulemuste analüüs

2.2.1 Uuringu tulemuste üldanalüüs

Magistritöö küsitluse käigus selgus, mis meetodite abil leiavad ettevõtted uusi töötajaid, kuidas antakse kandidaatidele tagasisidet ning milliste meetoditega selgitatakse välja kõige sobivaim kandidaat. Uuringu tulemustest selgus, et enamus vastajatest (65%) leiab endale sobiva töötaja tööotsinguportaali kaudu ning teine populaarne meetod on tööd pakkuda/leida tuttavalt-tuttavale (20%). Samuti kasutatakse vabast ametikohast teavitamiseks reklaami sotsiaal-

meedias (6%), reklaami kohalikus ajalehes (3%), reklaami koolides (2%), ettevõtte kodulehte (1,5%), sihtotsingut (1,5%) ning Töötukassa abi (1%). (Lisa 6)

Töötaja sobivus tehakse kindlaks valdavalt intervjuu/vestluse teel (83%) ning mõned ettevõtted kasutavad ka sobiva töötaja leidmiseks teste (15%). Kõikides tegevusalades antakse kandideerijatele kõige tõenäolisemalt tööotsingu vastus e-kirja (70%), telefonikõne (23%) või mõlema, nii e-kirja ning telefonikõne (6%) teel. Ühes ettevõttes antakse vastus ka kandideerijale isiklikult silmast-silma. (Lisa 6)

Küsitluses said vastajad valida, kui pikk on kandideerijalt eeldatav eelnev töökogemus ning kõige rohkem vastuseid (97) sai valikuvariant 3-5 aastat, kuid üsna samaväärne (92 vastust) oli ka variant 0-2 aastat. Seitsmes ettevõttes eeldatakse 6-10 aasta pikkust töökogemust. Autor uuris, mille alusel teevad ettevõtted esmase valiku kandideerijate vahel, keda kutsuda järgmisesse vooru. Kõige olulisemaks sai siiski kandideerija töökogemus ning järgnevalt tema haridustase. Vastaja välimuse ning vanuse põhjal ükski ettevõtte valikut ei tee, kuid avatud vastusevariandina „Muu“ märgiti, et oluline on ka kandideerija CV, IQ, isikuomadused, motivatsioonikiri, soovitajad, oskused/teadmised ning sugu. (Lisa 7)

Järgnevalt said vastajad valida üheksa kriteeriumi vahel, kui olulised on teatud nõuded viiepallisüsteemis nende ettevõttes raamatupidajate värbamisel. Tabel 3 alusel andsid vastajad praktikale, isikuomadustele ning meeskonnatööoskusele kõige enam kõrgeima hinde 5. Hinne 4 anti kõige rohkem haridustasemele ning kutsetunnistuse olemasolule. Soovitajaid ning keelteoskust pidasid vastajad enim hinde 3 vääriliseks. Lõputunnistuse keskmist hinnet peeti kõige enam hinde 2 vääriliseks ning madalaimat hinnet 1 anti kõige rohkem välimuse kriteeriumile.

Kõigi 202 vastaja tulemuste aritmeetilisi keskmiseid vaadates, oli kõige olulisem praktika/töökogemus (4,39), millele järgnesid isikuomadused (4,35) ning meeskonnatöö (4,22). Kõige vähem pidasid vastajad oluliseks välimust (1,99) ning kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olevat keskmist hinnet (2,23). (Lisa 7)

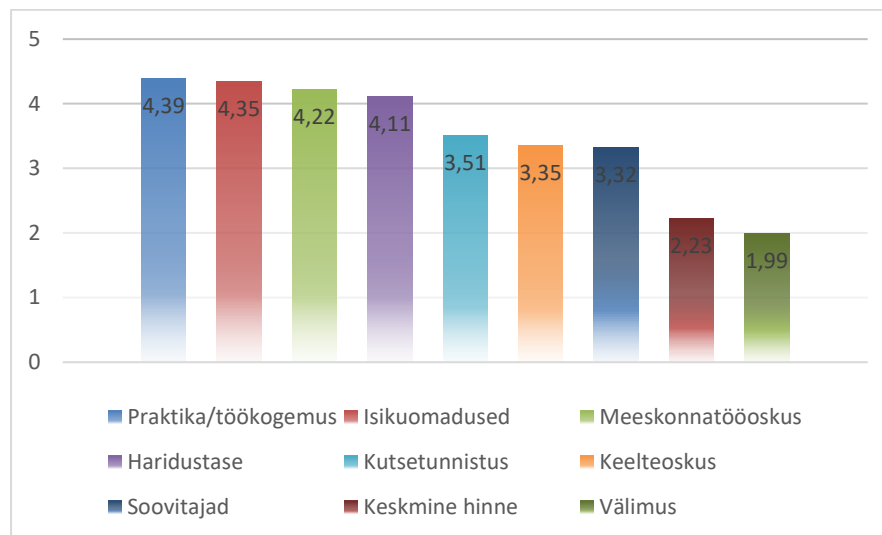
Kogu vastajate tulemused on välja toodud järgnevas tabelis 3 kriteeriumite ning nende antud hinnangute lõikes arvuliselt ning protsentuaalselt.

Tabel 3. Vastajate hinnangud raamatupidajatele esitatavatele nõuetele Likert'i skaala järgi

Olulisim valikukriteerium raamatupidaja värbamisel	Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele Likert'i skaala järgi					Hinnangute aritmeetiline keskmine
	1 ei nõustu üldse	2	3	4	5 nõustun täielikult	
Praktika/kogemus	1 (0,5%)	5 (2,5%)	25 (12%)	54 (27%)	117 (58%)	4,39
Haridustase	0 (0%)	2 (1%)	40 (20%)	94 (46%)	66 (33%)	4,11
Kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olev keskmine hinne	53 (26%)	73 (36%)	55 (27%)	18 (9%)	3 (2%)	2,23
Isikuomadused	2 (1%)	2 (1%)	23 (11%)	72 (36%)	103 (51%)	4,35
Välimus	76 (38%)	64 (31%)	52 (26%)	9 (4,5%)	1 (0,5%)	1,99
Soovitajad/tutvused	9 (4,5%)	33 (16,5%)	70 (35%)	65 (32%)	25 (12%)	3,32
Keelteoskus	8 (4%)	32 (16%)	73 (36%)	59 (29%)	30 (15%)	3,35
Meeskonnatööoskus	2 (1%)	3 (2%)	33 (16,5%)	74 (36%)	90 (44,5%)	4,22
Kutsetunnistuse olemasolu	12 (6%)	30 (15%)	53 (26%)	57 (28%)	50 (25%)	3,51

Allikas: autori koostatud lisa 7 andmetel

Kogu vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised on välja toodud järgneval joonisel 7. Diagrammil on näha, et kriteeriumid jagunevad keskmise hinnangu alusel kolme gruppi. Kõige tähtsamad, ehk keskmise hindega üle 4 palli, on praktika, isikuomadused, meeskonnatööoskus ning haridustase. Keskmisesse gruppi, ehk keskmise hindega üle 3, kuuluvad kutsetunnistuse olemasolu, keelteoskus ning soovitajad. Viimasena eristuvad selgelt lõputunnistuse keskmine hinne ning välimus, mille keskmised hinded on kõige madalamad – vastavalt 2,23 ja 1,99.

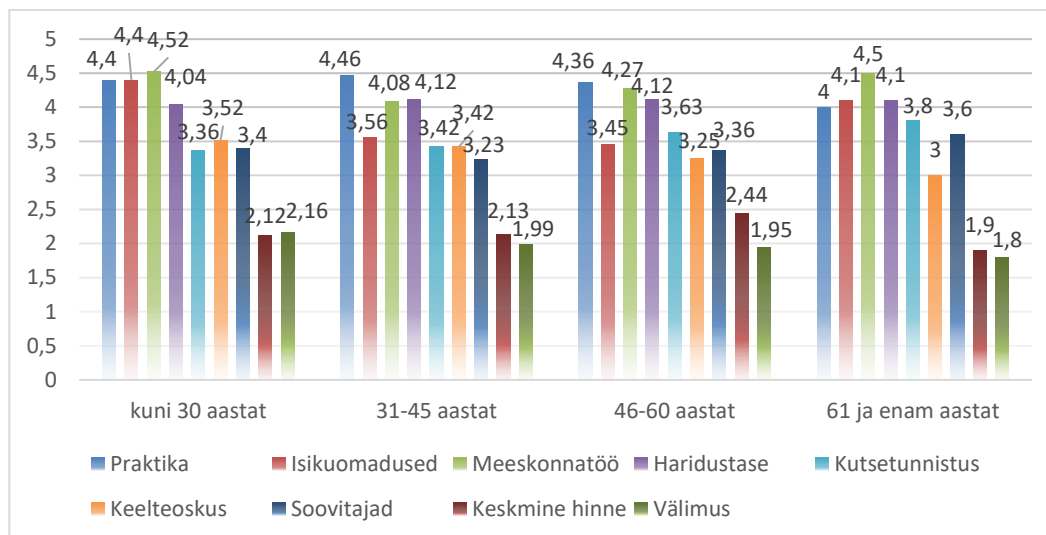
Joonis 7. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele viiepalliskaalas (kõikide vastajate aritmeetiline keskmine)

Allikas: autori koostatud tabel 3 alusel

Keelteoskust peeti keskmiselt oluliseks, saades koguhindeks 3,35. Kõige rohkem eeldati eesti (179 vastajat), inglise (127), vene (88) ning soome keele (8) oskust, mõned vastajad pidasid oluliseks ka saksa keele (2) oskust. (Lisa 7)

2.2.2 Küsitluse analüüs värbaja andmete alusel

Kogu vastajate keskmisena peeti kõige olulisemaks praktikat ning vähemolulisemaks välimust, autor analüüsis vastuseid ka vastaja kui värbaja vanusest lähtuvalt. Vanusegruppide lõikes on tulemused erinevad. Noorim vanuserühm pidas kõige olulisemaks meeskonnatööoskust ning kõige madalamalt hinnati kandideerija keskmist hinnet. Vastajad vanuses 31-60 aastat ehk kaks keskmist vanusegruppi, pidasid kõige olulisemaks praktikat ning kõige madalama hinde sai välimuse kriteerium. Kõige vanemad vastajad, vanuses 61 ja enam aastat, pidasid kõige tähtsamaks kandideerija meeskonnatööoskust ning kõige vähem jällegi kandideerija välimust (joonis nr 8).

Joonis 8. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele viiepalliskaalas värbaja vanusest lähtuvalt

Allikas: autori koostatud lisa 8 alusel

Kõige kõrgema tulemuse (4,52) andsid noorima vanuserühma esindajad meeskonnatööoskuse kriteeriumile ning kõige madalama hinde (1,8) andsid kõige vanema vanuserühma esindajad välimuse nõudele. Kõige suurem hinnangute erinevus oli isikuomaduste kriteeriumil, millele kõige noorem vanuserühm andis hindeks 4,4 ning vanuserühm 46-60 aastased andis keskmiseks hindeks 3,45 palli.

Antud tulemustest lähtudes saab järeldada, et kui värbaja on nooremast vanusegrupist, hindab ta rohkem teisi kandideeriya omadusi, nagu isikuomadused või meeskonnatööoskust, mitte eelnevat praktikat. Nooremal värbajal on tõenäoliselt hilisem kandideerimise kogemus ning selle tõttu on teada, et äsja koolilõpetanutelt ei saa eelnevat praktikat eeldada ja tuleb tähelepanu pöörata nende teistele omadustele.

Enam kui kahe üldkogumi keskmiste võrdlemiseks kasutab autor dispersioonanalüüsi andmetöötlusprogrammi MS Excel funktsiooni „ANOVA: Single Factor“ abil. Kokkuvõttes ANOVA tabelis tuuakse välja hälvete ruutude summad, vabadusastmete arvud, keskrüüdud, F -statistiku empiiriline väärtus F ja olulisuse tõenäosus p . (Sauga 2005, 41) Mida suurem on F ,

seada suurem on erinevus keskmiste vahel. Järgnevas tabelis 4 on toodud vastajate hinnangute dispersioonanalüüs vanuserühmade lõikes.

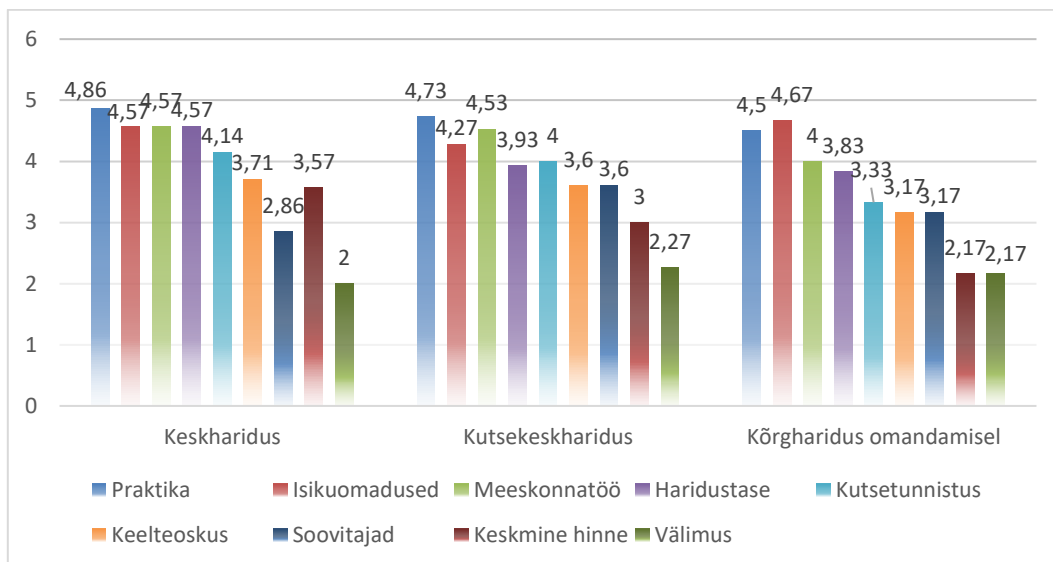
Tabel 4. Vanuserühmade dispersioonanalüüs raamatupidajatele esitatavate nõuete hinnangute alusel

Anova: Ühefaktoriline dispersioonanalüüs					
KOKKUVÕTE					
Grupid	Summa	Keskmine	Varieeruvus		
kuni 30	31,92	3,5467	0,8328		
31-45	30,41	3,3789	0,7196		
46-60	30,83	3,4256	0,6618		
61 ja enam	30,8	3,4222	0,9644		
Varieeruvuse allikas	Hälvete ruutude summa <i>SS</i>	Vabadusastmete arv <i>df</i>	Keskruut <i>MS</i>	<i>F</i> -statistik	Olulisuse tõenäosus <i>p</i>
Gruppidevaheline	0,1403	3	0,0468	0,0589	0,9809
Gruppidesisene	25,4293	32	0,7947		
Kokku	25,5696	35			

Allikas: autori koostatud lisa 8 alusel

Dispersioonanalüüs annab vastuse küsimusele, kas vanuserühmade tulemused on statistiliselt oluliselt erinevad. Järelduste tegemiseks tuleb püstitada kaks hüpoteesi: H_0 : üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning H_1 : üldkogumite dispersioonid on erinevad. Lõpliku järelduse saab teha olulisustõenäosuse p abil: 0,9809 ehk 98%, mis on suurem kui olulisusnivoo 0,05 ehk 5%. Jääme hüpoteesi H_0 juurde, ehk üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning vanusegruppide vastused ei ole oluliselt erinevad.

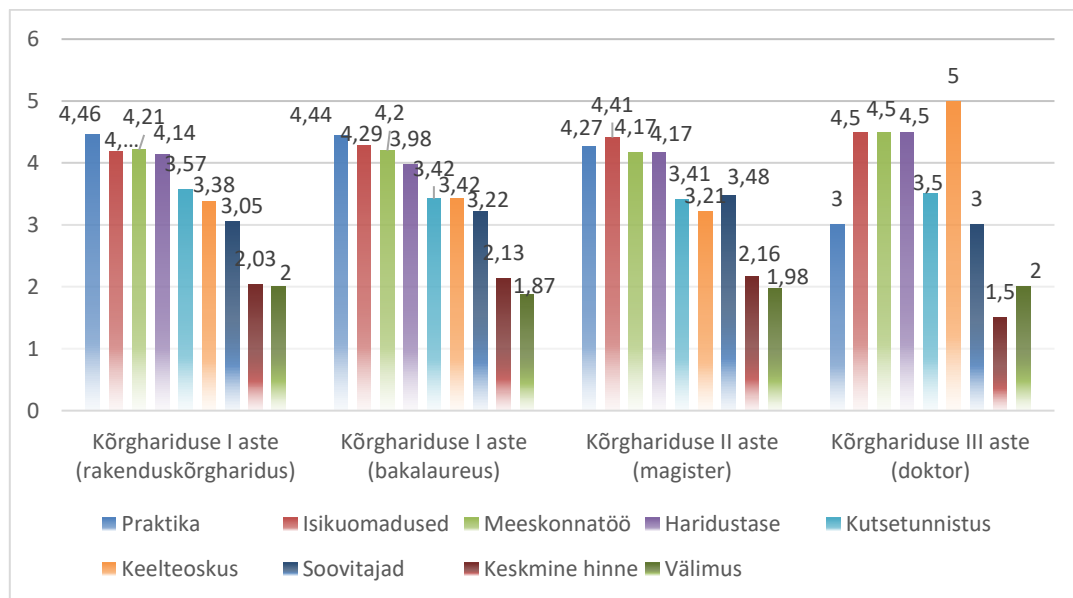
Samuti analüüsiti vastuseid ka vastaja haridustasemest lähtuvalt. Haridustaseme järgi jagunemine on välja toodud joonisel 3, töö alapeatükis 2.2.1. Eraldi joonistel on toodud keskharidusega, kutsekeskharidusega ning kõrgharidust omandavate vastajate hinnangud ning kõrgharidusega vastajate hinnangud (joonised 9 ja 10).

Joonis 9. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele viiepalliskaalas värbaja haridustasemest lähtuvalt (keskkharidus, kutsekeskharidus, kõrgharidus omandamisel)

Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Joonisel 9 on välja toodud vastajate hinnangud nende haridustasemest lähtuvalt. Kõige kõrgema hinde andsid keskkharidusega vastajad praktika kriteeriumile. Kõige madalama hinde sai välimuse kriteerium samuti keskkharidusega vastajatelt. Kõige suurem erinevus on keskkharidusega ning kõrgharidust omandavate vastajate vahel lõputunnistusel oleva kõrgeima hinde kriteeriumi hindamisel. Keskkharidusega vastajad peavad seda 3,57 palli vääriliseks, kuid kõrgharidust omandavad vastajad andsid sellele kõigest 2,17 palli. Sellest saab järeldada, et keskkharidusega vastajad peavad lõputunnistuse keskmist hinnet olulisemaks, kui teised, kuna nendel on see kõige tähtsam haridust tõendav dokument ning see hinne on oluline edasise haridustee alustamiseks.

Joonis 10. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele viieballiskaalas värbaja haridustasemest lähtuvalt (kõrgharidus)

Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Joonisel 10 toodud kõrgharidusega vastajate tulemuste põhjal avaldub, et doktorikraadiga kahe vastaja tulemused erinevad teistest suuresti. Doktorid peavad ülekaalukalt kõige tähtsamaks keelteoskust, kuid teiste kõrgharidustasemetega vastajate hinnagul on keelteoskus keskmiselt oluline. Kuna doktorikraadiga vastajaid oli ainult kaks ning nende hinnangute põhjal ei saa põhjapanevaid järeldusi teha, jätkab autor analüüsimist kõrghariduse I ja II astme hinnangute alusel. Rakenduskõrgharidusega vastajad pidasid kõige olulisemaks praktikat ning kõige madala hinde sai välimuse kriteerium bakalaureuse tasemel vastajatelt. Kõrgharidusega vastajate hinnangud olid üsnagi sarnased ning suuri erinevusi kriteeriumite lõikes ei esinenud. Järgnevas tabelis on toodud haridustasemete vaheline dispersioonanalüüs. (Tabel 5)

Tabel 5. Haridustasemete dispersioonanalüüs raamatupidajatele esitatavate nõuete hinnangute põhjal

Anova: Ühefaktoriline dispersioonanalüüs					
KOKKUVÕTE					
Grupid	Summa	Keskmine	Varieeruvus		
Keskharidus	34,85	3,8722	0,8944		
Kutsekeskharidus	33,93	3,7700	0,5911		
Kõrgharidus omandamisel	31,01	3,4456	0,8107		
Kõrghariduse I aste (rakenduskõrgharidus)	31,03	3,4478	0,8649		
Kõrghariduse I aste (bakalaureus)	30,97	3,4411	0,8527		
Kõrghariduse II aste (magister)	31,26	3,4733	0,8139		
Kõrghariduse III aste (doktor)	31,50	3,5000	1,5000		
Varieeruvuse allikas	Hälvete ruutude summa <i>SS</i>	Vabadusastmete arv <i>df</i>	Keskruut <i>MS</i>	<i>F</i> -statistik	Olulisuse tõenäosus <i>p</i>
Gruppidevaheline	1,7315	6	0,2886	0,3192	0,9243
Gruppidesisene	50,6220	56	0,9040		
Kokku	52,3535	62			

Allikas: autori koostatud lisa 9 alusel

Dispersioonanalüüs annab vastuse küsimusele, kas vastused vastajate haridustasemest lähtudes on statistiliselt oluliselt erinevad. Järelduste tegemiseks tuleb püstitada kaks hüpoteesi: H_0 : üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning H_1 : üldkogumite dispersioonid on erinevad. Lõpliku järelduse saab teha olulisustõenäosuse p abil: 0,9243 ehk 92%, mis on suurem kui olulisusnivoo 0,05 ehk 5%. Jääme hüpoteesi H_0 juurde, ehk üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning järeldame, et vastused vastajate haridustasemest oluliselt ei olene.

Samuti soovis autor kontrollida, kas kriteeriumitele antud hinnangud erinevad ka maakonnast, kus vastaja ettevõtte tegutseb. Praktika kriteerium sai kõige kõrgema hinde Valgamaa vastajatelt ning kõige madalama hinde Võrumaalt. Isikuomadused olid ainus kriteerium, kus oli keskmiseks hindeks 5 lausa neljas maakonnas. Meeskonnatööd ning

soovitajaid pidasid olulisimaks Saaremaa vastajaid. Vastaja haridustase on kõige rohkem väärustatud Viljandimaal. Kutsetunnistusest huvitatakse enim Põlvamaal ning keelteoskus peavad olulisemaks Järvamaa inimesed. Välimust ning lõputunnistuse keskmist hinnet ei pidanud ühegi maakonna vastajad kuigi oluliseks ning need kaks kriteeriumit kvalifitseerusid kõige vähem olulisemateks. (Lisa 10)

Tabel 6. Maakondade dispersioonanalüüs raamatupidajatele esitatavate nõuete hinnangute põhjal

Anova: Ühefaktoriline dispersioonanalüüs					
KOKKUVÕTE					
Grupid	Summa	Keskmine	Varieeruvus		
Harjumaa	31,34	3,4822	0,8752		
Hiumaa	35,00	3,8889	0,9861		
Ida-Virumaa	34,94	3,8822	0,5121		
Jõgevamaa	34,50	3,8333	0,6875		
Järvamaa	32,63	3,6256	0,7569		
Läänemaa	33,25	3,6944	0,8247		
Lääne-Virumaa	30,83	3,4256	0,7883		
Põlvamaa	33,00	3,6667	0,4688		
Pärnumaa	30,18	3,3533	0,9095		
Raplamaa	30,00	3,3333	1,5000		
Saaremaa	33,60	3,7333	0,6200		
Tartumaa	30,00	3,3333	0,9376		
Valgamaa	30,33	3,3700	1,6266		
Viljandimaa	30,75	3,4167	1,0000		
Võrumaa	30,01	3,3344	1,2500		
Varieeruvuse allikas	Hälvete ruutude summa <i>SS</i>	Vabadusastmete arv <i>df</i>	Keskruut <i>MS</i>	<i>F</i> -statistik	Olulisuse tõenäosus <i>p</i>
Gruppidevaheline	5,6481	14	0,4034	0,4403	0,9581
Gruppidesisene	109,9451	120	0,9162		
Kokku	115,5932	134			

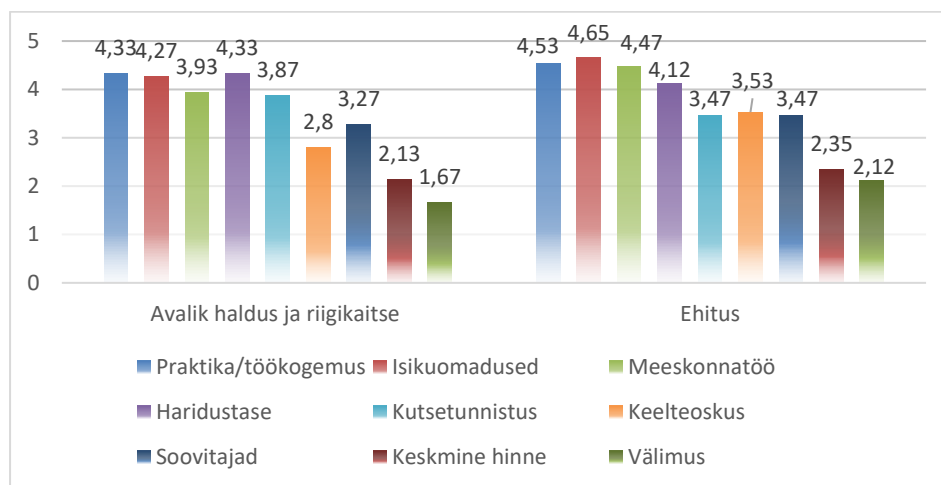
Allikas: autori koostatud lisa 10 alusel

Eelnev dispersioonanalüüs annab vastuse küsimusele, kas vastused on statistiliselt oluliselt erinevad vastajate ettevõtte maakonnast tingituna. Järelduste tegemiseks tuleb püstitada kaks hüpoteesi: H_0 : üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning H_1 : üldkogumite dispersioonid on erinevad. Lõpliku järelduse saab teha olulisustõenäosuse p abil: 0,9581 ehk 96%, mis on suurem kui olulisusnivoo 0,05 ehk 5%. Jääme hüpoteesi H_0 juurde, ehk üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning tulemused ettevõtte maakonnast lähtudes oluliselt ei erine.

2.2.3 Küsitluse analüüs tegevusalade lõikes

Autor analüüsis 13 tegevusala, mille vastajatelt laekus koostatud uuringu käigus vastuseid. Tegevusalade lõikes analüüsis autor küsimusi 12 ning 14, milles vastajad andsid viiepallisüsteemis hinnangu nende ettevõttes nõutud kriteeriumitele raamatupidajate värbamisel.

Tegevusalad on järjestatud tähestikulises järjestuses seetõttu, et küsitluse vastuseid analüüsides andis andmetöötlusprogramm MS Excel vastuseid filtreerides valikud tähestikulises järjekorras ning nõnda oli kõige kindlam, et midagi ei jääks kasutamata. Järgnevatel joonistel on kriteeriumid reastatud pingerea alusel, mis on leitud kogu vastajate tulemuste põhjal joonisel 7. Ruumi kokkuhoiu mõttes on arvatud hinnagud rühmitatud joonistele tegevusalade kaupa.

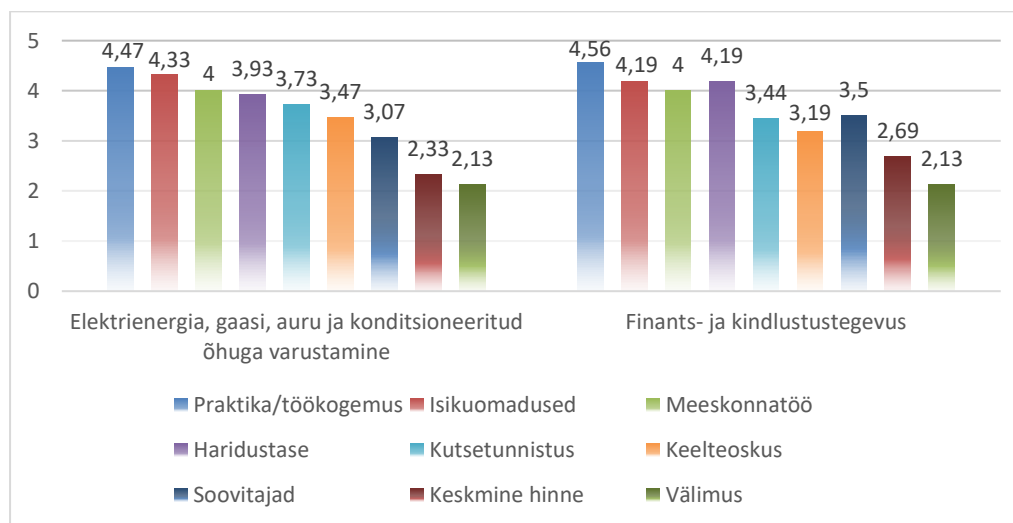
Joonis 11. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele tegevusalade lõikes – avalik haldus ja riigikaitse; ehitus

Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

Esimesel hinnangute joonisel 11 toob autor välja kaks tegevusala – avalik haldus ja riigikaitse ning ehitus. Avaliku halduse ja riigikaitse vastajad peavad võrdselt kõige tähtsamaks praktikat ja haridustaset ning kõige madalama keskmise hinde sai välimuse kriteerium. Ehituse tegevusalal peetakse kõige olulisemaks isikuomadusi, praktikat ning meeskonnatööoskust. Kõige vähem hinnatakse samuti välimust.

Teisel hinnangute joonisel toob autor välja kaks järgmist tegevusala, milleks on elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine ning finants- ja kindlustustegevus (joonis nr 12).

Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamise valdkonnas peeti kõige olulisemaks jällegi praktikat/töökogemust ning sellest järgmisena isikuomadusi. Finants- ja kindlustusvaldkonnas oli samuti praktika esikohal, kuid isikuomadustega sama oluliseks hinnati ka meeskonnatööoskust. Kõige vähem pidasid mõlema valdkonna vastajad oluliseks kandideerija välimust ning mõlemast valdkonnast sai see kriteerium sama keskmise hinde ehk 2,13.

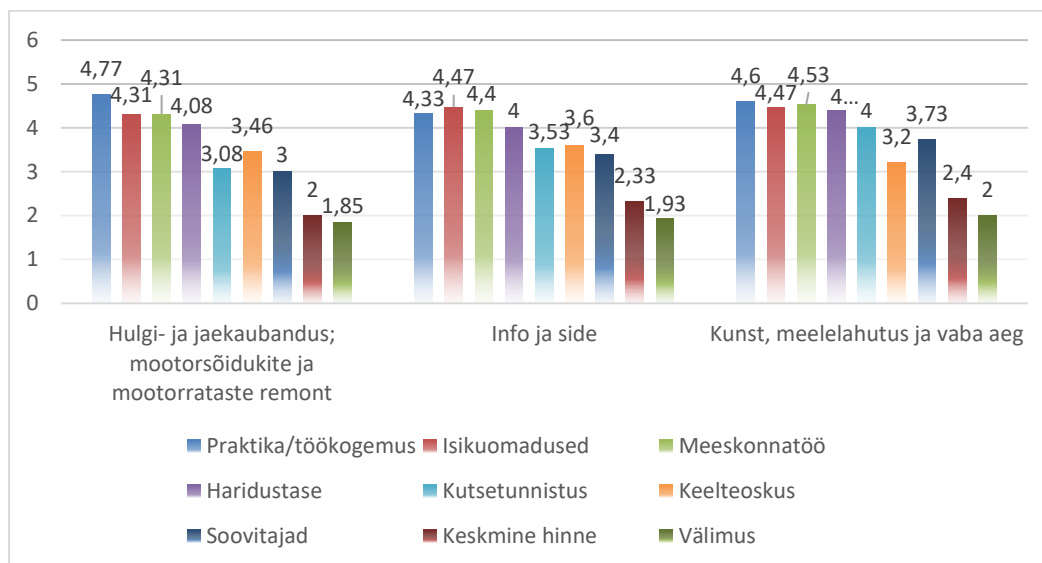

Joonis 12. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele tegevusalade lõikes – elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine; finants- ja kindlustustegevus

Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

Järgneval joonisel on tegevusalade hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont, info ja side ning kunst, meelelahutus ja vaba aeg keskmised hinnangud

(joonis nr 13). Kolme tegevusala võrdluses erinevad pisut kõikide kriteeriumite hinnangud. Hulgi- ja jaekaubanduse ning kunsti tegevusalade vastajad pidasid kõige olulisemaks praktikat/töökogemust nagu eelnevadki vastajad, kuid info ja side vastajate jaoks olid kõige tähtsamad kandideerija isikuomadused. Välimus ning lõputunnistuse keskmine hinne on kõigi kolme tegevusala jaoks väikseima tähtsusega.

Joonis 13. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele tegevusalade lõikes – hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont; info ja side; kunst, meelelahutus ja vaba aeg

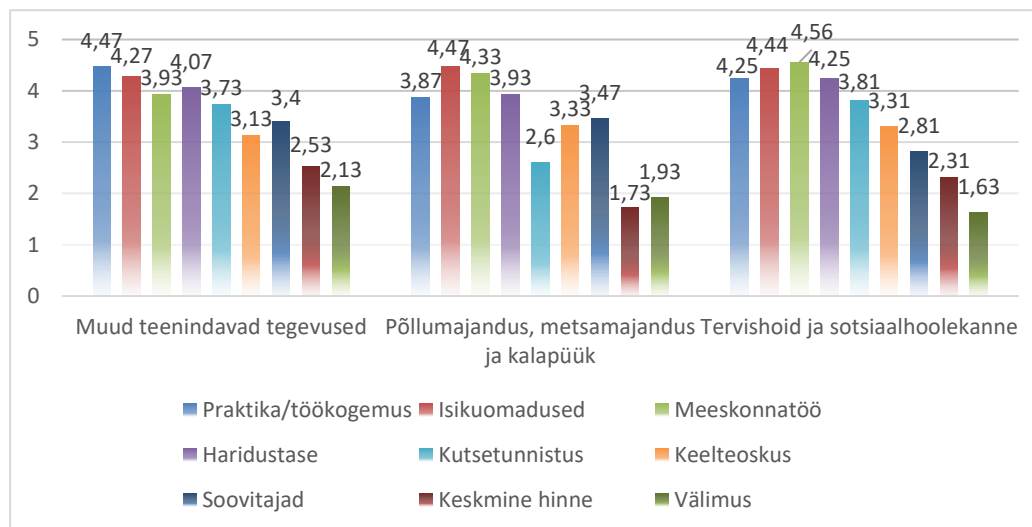
Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

Järgmised analüüsivad tegevusalad on muud teenindavad tegevused, põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük ning tervishoid ja sotsiaalhoolekanne. Nende valdkondade tulemused on leitavad järgneval joonisel (joonis nr 14).

Põllumajandus oli ainuke tegevusala, millel hinnati praktika tähtsust keskmiselt alla 4 palli (3,87) ning kõrgeima hinde sai isikuomaduste kriteerium. Muude teenindavate tegevuste tegevusalal peeti praktikat siiski kõige olulisemaks, kuid tervishoiu ja sotsiaalhoolekande tegevusalal oli kõige olulisemaks meeskonnatööoskus. Põllumajandus oli ka üks kahest valdkonnast, kes pidas lõputunnistuse keskmist hinnet vähemtähtsamaks kui välimust. Tervishoiu

ja sotsiaalhoolekande valdkonnas sai välimuse kriteerium kõige väiksema hinde kõikide valdkondade võrdluses.

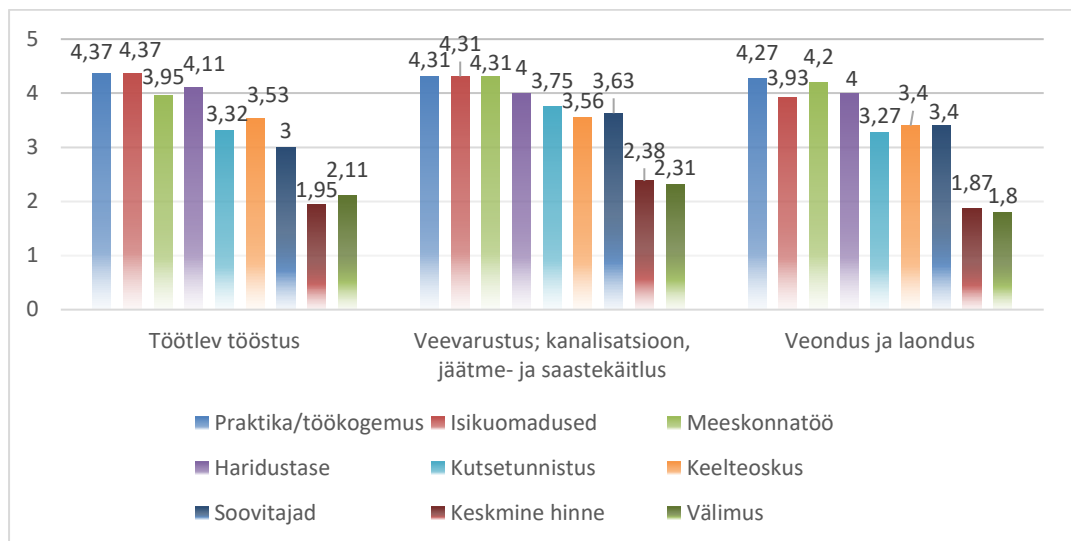

Joonis 14. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele tegevusalade lõikes – muud teenindavad tegevused; põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük ning tervishoid ja sotsiaalhoolekanne

Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

Viimane hinnangute joonis on koostatud töötleva tööstuse, veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus ning veonduse ja laonduse tegevusalade lõikes (joonis nr 15).

Töötleva tööstuse tegevusalast laekus autorile kõige rohkem vastuseid – kokku 19. Töötlev tööstus oli teine tegevusala, kus valiti lõputunnistuse keskmine hinne vähemtähtsamaks kui välimus. Kõige olulisemaks peeti võrdselt praktikat ning isikuomadusi. Veevarustuse vastused olid huvitavad, sest kolm kõige tähtsat kriteeriumit said võrdse hinde 4,31 – oluliseks peeti nii praktikat, isikuomadusi kui meeskonnatööoskust. Veonduses ja laonduses peeti samuti kõige olulisemaks praktikat ning teiseks oluliseks kriteeriumiks valiti meeskonnatööoskus.

Joonis 15. Hinnang raamatupidajatele esitavatele nõuetele tegevusalade lõikes – töötlev tööstus; veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus; veendus ja laondus

Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

Eelnevalt toodud autori koostatud diagrammide alusel saab öelda, et kõige rohkem erinesid tulemused põllumajanduse, metsamajanduse ning kalanduse valdkonnas.

Autori eesmärgiks oli leida, kas erinevate tegevusaladega ettevõtete vastajate tulemustes on märkimisväärsed erinevused. Erinevuste leidmiseks kasutatakse dispersioonanalüüsi, mille tulemused on toodud järgnevas tabelis 7. Dispersioonanalüüs annab vastuse küsimusele, kas vastused ettevõtte tegevusalast lähtudes on statistiliselt oluliselt erinevad. Järelduste tegemiseks tuleb püstitada kaks hüpoteesi: H_0 : üldkogumite dispersioonid on võrdsed ning H_1 : üldkogumite dispersioonid on erinevad. Lõpliku järelduse saab teha olulisustõenäosuse p abil: 0,0000 ehk <0%, mis on väiksem kui olulisusnivoo 0,05 ehk 5%. Jääme hüpoteesi H_1 juurde, ehk üldkogumite dispersioonid on erinevad.

Tabel 7. Tegevusalade dispersioonanalüüs raamatupidajatele esitatavate nõuete hinnangute põhjal

Anova: Ühefaktoriline dispersioonanalüüs					
KOKKUVÕTE					
Grupid	Summa	Keskmine	Varieeruvus		
Avalik haldus ja riigikaitse	30,60	3,4000	0,9964		
Ehitus	32,71	3,6344	0,8470		
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	31,46	3,4956	0,6936		
Finants- ja kindlustustegevus	31,89	3,5433	0,6177		
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	30,86	3,4289	1,0770		
Info ja side	31,99	3,5544	0,8147		
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	33,33	3,7033	0,9378		
Muud teenindavad tegevused	31,66	3,5178	0,6323		
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	29,66	3,2956	1,0016		
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	31,37	3,4856	1,0814		
Töötlev tööstus	30,71	3,4122	0,8296		
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	32,56	3,6178	0,6059		
Veondus ja laondus	30,14	3,3489	0,8665		
Varieeruvuse allikas	Hälvete ruutude summa <i>SS</i>	Vabadusastmete arv <i>df</i>	Keskruut <i>MS</i>	<i>F</i> -statistik	Olulisuse tõenäosus <i>p</i>
Gruppidevaheline	64,4221	13	4,9555	6,2890	0,0000
Gruppidesisene	88,2532	112	0,7880		
Kokku	152,6753	125			

Allikas: autori koostatud lisa 11 alusel

2.2.4 Tegevusalade hinnangute võrdlus kogu vastajate keskmistega

Autor võrdles kandideerijatelt nõutavatele kriteeriumitele antud hinnanguid tegevusalade lõikes ning kogu vastajate keskmistega. Autor toob välja nõutavate kriteeriumite alusel tegevusalade ning kogu vastajate hinnagute erinevuse, lahutades kogu vastajate keskmise hinde tegevusala keskmisest hindest. Tabel tegevusalade keskmistest on toodud lisas 12.

Praktika/töökogemus oli kõige olulisemaks kriteeriumiks 13 tegevusalast kaheksas. Kõige kõrgemalt, hindegas 4,77, hinnati praktikat hulgi- ja jaekaubanduse tegevusalas ning selle valdkonna tulemus erines ka kõigi vastajate keskmisest enim ehk hinnangute erinevus oli 0,38. Kõige madalama tulemuse sai praktika nõue põllumajanduse valdkonnas, kus keskmine tulemus jäi isegi alla 4 (3,87). Antud hinnang erineb kogu vastajate keskmisest -0,52 võrra.

Üldiste hinnagute andmeil oli olulisuselt teisel kohal kandideerija isikuomadused ning selle kriteeriumi valisid kõige olulisemaks viis tegevusala. Isikuomaduste nõue sai kõrgeima hinde ehituse tegevusalalt, milleks oli 4,65. See tulemus erineb kogu vastajate keskmisest 0,3 võrra. Kõige madalam tulemus antud kriteeriumile anti veonduse ja laonduse tegevusalast, milleks oli 3,93. See erineb üldisest keskmisest -0,42 võrra.

Meeskonnatööd pidasid kõige olulisemaks kolme tegevusala töötajad, kuid tervishoiu ja sotsiaalhoolekande tegevusala vastajad andsid kõrgeima hinde 4,56. Kõige nõrgem keskmine hinne antud kriteeriumile tuli kahest tegevusalast – avalik haldus ja riigikaitse ning muud teenindavad tegevused, mõlema tegevusala vastajad hindasid kriteeriumit hinde 3,93 vääriliseks. Üldisest vastajate keskmisest erinevad need tulemused vastavalt 0,34 ja -0,29 võrra.

Haridustase sai kõrgeima hinde (4,4) kunsti, meelelahutuse ning vaba aja tegevusala vastajatelt. Kogu vastajate keskmisest erineb antud tulemus 0,29 palli võrra. Kõige vähem punkte andsid antud kriteeriumile energia ning põllumajanduse valdkonnad – mõlema keskmine hinne tuli 3,93, mis on kogu vastajate keskmisest -0,18 võrra väiksem.

Kogu vastajate tulemuste kohaselt oli keskmiselt oluline kutsetunnistuse olemasolu. Tegevusalade lõikes pidasid kutsetunnistust oluliseks kunsti, meelelahutuse ja vaba aja tegevusala töötajad, kes andsid antud kriteeriumile keskmise hinde 4. Kõikide teiste tegevusalade keskmised hinded kutsetunnistuse olulisusele jäid alla 4. Kogu vastajate keskmine antud kriteeriumile oli 3,51, mis tähendab, et kunsti tulemus ületas keskmist 0,49 võrra. Kõige

madalama keskmise hinde andsid põllumajanduse valdkonna töötajad, hinnates kutsetunnistuse vajalikkust hindegaga 2,6. Keskmisest erineb see -0,91 võrra, mis on kogu analüüsi kõige suurem erinevus.

Järgmise kriteeriumina on välja toodud keelteoskus ning kõige kõrgema keskmise tulemuse (3,6) andis antud kriteeriumile valdkond info ja side. Kõige madalamalt hindas keelteoskust avaliku halduse ja riigikaitse valdkond – hindegaga 2,6. Antud tulemused erinevad üldisest keskmisest vastavalt 0,25 ja -0,55 võrra.

Soovitajate nõuet hindasid kõige kõrgemalt, ehk hindegaga 3,73, kunsti, meelelahutuse ning vaba aja tegevusala vastajad. Vastajate keskmisest erines antud tulemus 0,41 võrra. Kõige madalama hinde ehk 2,81, andsid tervishoiu ja sotsiaalhoolekande vastajad, mis oli kogu vastajate keskmisest -0,51 palli võrra väiksem.

Eelviimase kriteeriumina järjestati kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olev keskmine hinne, mille keskmine hinnang tegevusalade lõikes ei tõusnud üle 3. Kõige kõrgema tulemuse sai antud kriteerium finants- ja kindlustustegevuse töötajatelt. Kõige ebaolulisemaks pidasid seda kriteeriumit kahe valdkonna töötajad – põllumajanduse ning töötleva tööstuse tegevusaladest. Kõige madalam hinne anti põllumajanduse valdkonna töötajate poolt, milleks oli 1,83. Kogu vastajate keskmisest erinesid antud tulemused vastavalt 0,46 ning -0,5 võrra.

Kõige ebaolulisemaks pidasid vastajad kandideerija välimust. Antud kriteerium sai kõige väiksema hinde 11 tegevusalas. Kogu vastajate keskmisena sai välimuse nõue hinde 1,99, kuid kõige kõrgema hinde andsid veevarustuse tegevusala vastajad, milleks oli 2,31. Kõige madalamalt hindasid antud nõuet tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonna vastajad, kes hindasid kriteeriumit kõiges 1,63 palliga. Kogu keskmisest erinevad antud tulemused 0,32 ning -0,36 võrra.

2.2.5 Uuringu tulemuste võrdlus varasemalt tehtud uuringutega

Autor võrdleb uuringu tulemusi alapeatükis 1.3 välja toodud Tuneesias tehtud uuringu tulemustega, milles samuti hinnati raamatupidaja ametikohale kandideerijatelt nõutud tingimusi. Vastajateks olid raamatupidamise eriala lõpetajad ning töötavad raamatupidajad, kes pidid andma

raamatupidajatelt nõutud omadustele hinnangu Likerti viiepalliskaalas. Küsitluses osalenud said valida 78 erineva omaduse vahel, mis on nende meelest kandideerijale vajalikud. Autor rühmitas need omadused enda uuringu tulemustega võrreldavaks. Kasutada sai praktikat, isikuomadusi, meeskonnatööoskust, välimust ning keelteoskust. Järgnevas tabelis 8 on toodud võrdlus autori ning Tuneesia uuringu tulemustest.

Tabel 8. Eesti ja Tuneesia uuringute tulemuste võrdlus, vastajate hinnangute aritmeetiliste keskmiste alusel

Omadused	Eesti	Tuneesia	Erinevus
Praktika	4,39	3,75	0,64
Isikuomadused	4,35	4,13	0,22
Meeskonnatööoskus	4,22	3,88	0,34
Välimus	1,99	3,36	1,37
Keelteoskus	3,35	4,10	0,75

Allikas: autori koostatud lisa 13 alusel

Tabeli alusel saab järeldada, et kui Eestis peetakse kõige olulisemaks kandideerija eelnevat töökogemust, siis Tuneesias pööratakse sellele vähem tähelepanu ning pigem on olulised kandideerija isikuomadused. Kõige suurem erinevus on välimuse kriteeriumil. Eesti uuringus peeti seda kõige vähemolulisemaks omaduseks kandideerimisel, keskmise hindega 1,99, kuid Tuneesias sai välimus keskmiseks hindeks 3,36, mis autori uuringuga võrreldes on keskpärane tulemus.

Autor võrdleb uuringu tulemusi ka Kutsekoja poolt koostatud OSKA raporti tulemustega. OSKA kohaselt kasvab nõudlus analüüsi- ja sünteesioskuse järele – andmete kogumiseks ja kasutamiseks, probleemide tuvastamiseks ja lahendamiseks, oma funktsiooni rolli nägemiseks ja ühistesse eesmärkidesse panustamiseks. Suureneb valdkonna spetsialistide strateegiline roll, toimuvad muudatused töökultuuris ning töö muutub rahvusvahelisemaks. (Tulevikuvaade...) Autori koostatud küsimustikus ei olnud eraldi valikuvarianti programmide kasutusoskuse kohta, kuid küsimusest 17, kus vastajatel oli võimalus kommenteerida küsitlust, tuli välja, et mitmed

vastajad peavad oluliseks ka IT-oskusi ning Exceli valdamist. Uued suhtlusvahendid ja viisid tingivad vajaduse väga hea suhtlemisoskuse järele – oluline on oma ideede esitamise, argumenteerimise, visualiseerimise ja nõustamise (sh ka võõrkeeltes suhtlemine) suutlikkus. (Tulevikuvaade...) Uuringu tulemused näitavad, et paljud vastajad peavad oluliseks isikuomadusi, kogu vastajate tulemusena on antud kriteerium oluliselt teine. Isikuomaduste alla kuulub ka suhtlemisoskus ning tänapäeva raamatupidajate värbamisel on see üks olulisemaid nõudeid. Samale tulemusele jõudsid ka mitmed teised väljaspool Eestit tehtud uuringud, mida on käsitletud alapeatükis 1.3.

Arvestades üldisi arengutrende ja nende mõju põhikutsealale, hinnati kasvava olulisusega oskusteks analüüsioskust, probleemilahendamise oskust, juhtimisoskust, nõustamisoskust, IKT-oskuseid, keelteoskust (inglise, vene, soome keel), suhtlemis- (suuline ja kirjalik) ja esitlusoskust; koostöövalmidust; otsustusvõimet; vastutussoovi; intelligentsust ja loovust. (Tulevikuvaade...) Autori uuringus leiduvad mõningad samad kriteeriumid, mis leitud ka OSKA aruandes – keelteoskus, meeskonnatööoskus (koostöövalmidus) ja isikuomadused (suhtlemisoskus). Kahaneva olulisusega oskustena toodi esile rutiinne andmetesisestusoskus, mille võtab üle automatiseerimine. Eriti kahaneb vajadus palgaarvestajate ja arveametnike ning keskastme raamatupidajate järele. Kuna arvestusala spetsialisti roll juhtimisotsuste langetamise nõustajana on kasvamas, kasvab vajadus kõrgema haridusega (eriti magistrikraadiga) spetsialistide järele, kes suudaksid erinevaid andmeid nii koondada, analüüsida, visualiseerida kui kommunikeerida (st analüütiku profiiliga spetsialistide järele). (Tulevikuvaade...)

Autor lükkab tehtud uuringu alusel ümber väite, et eelistatakse magistrikraadiga spetsialiste, sest haridustaset peeti kõige olulisemaks vaid ühel tegevusalal (samaväärselt praktika ja töökogemusega) ning üldkokkuvõttes kogu vastajate hinnangute alusel jäi haridustase neljandaks. Autori koostatud küsitluse tulemuste alusel saab järeldada, et Eestis on siiski kõige olulisemaks nõudeks kandidaadi eelnev töökogemus. OSKA raporti kohaselt tuleks valdkonnaspetsiifilised kogemused omandada töötamise käigus või läbitud erialase taseme- või täienduskoolituse käigus. Antud väide läheb autori uuringu tulemustega vastuollu, kuna koolilõpetanutel ei ole üldjuhul eelnevat praktilist kogemust ning OSKA aruandes välja pakutud töökogemuse omandamine töötamise käigus on raskendatud, kui koolilõpetajal on keeruline tööle kandideerida. Samuti peetakse oluliseks ka isikuomadusi, eelkõige suhtlemisoskust ning ka

meeskonnatööskest. Kandidaadi haridustase oli antud kriteeriumitest neljas ning ainult ühes tegevusalas peeti seda kõige olulisemaks. Kutsetunnistuse olemasolu, keelteoskus ning soovitajad olid igas tegevusalas keskmiste hulgas. Need kolm kriteeriumit ei saanud üheski tegevusalas kõige kõrgemat ega kõige madalamat hinnet. Kõige vähemolulisemaks peeti kandidaadi välimust ning tema kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olevat keskmine hinnet.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millised on raamatupidajatele esitatavad nõuded tööle kandideerimiseks Eestis. Eesmärgi täitmiseks viis autor läbi uuringu Eesti ettevõtete seas, küsides hinnanguid raamatupidaja ametikohal vajalikele nõuetele.

Magistritöö on jaotatud kaheks suureks peatükiks ning alapeatükkideks. Töö esimeses jaotises anti ülevaade raamatupidamisest, raamatupidaja ameti definitsioonist ning talle esitatavatest nõuetest. Kokkuvõtvalt saab selgitada, et majandusarvestus on laiem süsteem, kuhu kuuluvad finantsarvestus, juhtimisarvestus, kuluarvestus, finantsaruannete analüüs ja audiitorkontroll ning raamatupidamine on üks finantsarvestuse osa, mis tegeleb raamatupidamiskannetega. Raamatupidajaid saab eristada kui rutiinsemate ülesannetega arveametnikke (*bookkeeper*) ning kontrollivamaid ja nõuandvaid töötajaid (*accountant*). Kutsestandardite alusel on peamised raamatupidaja tööks vajalikud kriteeriumid isikuomadused, iseseisvus, vastutusvõime, meeskonnatööoskus, suhtlemisoskus, planeerimisvõime, ärijuhtimisoskused ning spetsiifilised raamatupidamislikud teadmised. Esimeses peatükis anti ülevaade ka Eesti kutse- ning kõrgkoolides pakutavatest arvestusala õppekavadest. Arvestusega seotud õppekavasid on võimalik läbida nii kutseõppes, kui ka rakenduskõrghariduse-, bakalaureuse- ning magistritasemel. Autor leidis, et pakutavad õppekavad annavad kandideerijale vajalikud oskused ja teadmised edasiseks töötamiseks. Esimeses peatükis anti ülevaade ka teistest autori uuringuga sarnastest uuringutest, mis käsitlevad raamatupidajale esitatavaid nõudeid. Uuringutest lähtudes eeldatakse raamatupidaja ametikohale kandideerijatelt eelkõige head suhtlemisoskust ning teatud isikuomadusi, mis on raamatupidajale vajalikud, näiteks suhtlemisoskus ning meeskonnatööoskus. Oluliseks peetakse ka analüüsivõimet, juhtimisvõimet, kiiret otsustamist, konsulteerimisoskust, tehnilisi oskusi ning valmisolekut nõustada juhtkonda, sest tulevikus raamatupidaja tööülesanded automatiseeritakse ning töötajale jääb pigem nõuandja roll.

Töö teine peatükk keskendus autori tehtud uuringule. Töö eesmärgi täitmiseks kasutati kvantitatiivse uurimismeetodina küsitlust. Andmete kogumiseks viidi läbi internetiküsitlus, mille käigus uuris autor ettevõtete värbamisprotsessi kohta. Küsimustik koosnes kahest osast, esimeses pooles olid küsimused vastaja kohta ning teises pooles ettevõtte värbamisprotsessi kohta. Autor uuris, mis kanalite kaudu ettevõtted uusi töötajaid otsivad, kuidas teevad ettevõtted esmase valiku kandideerijate vahel ning kuidas parim kandidaat välja selgitatakse. Uuringu peamiseks eesmärgiks oli välja selgitada, millised on peamised kriteeriumid, mida kandideerijatelt eeldatakse. Vastajad said valida üheksa kriteeriumi vahel, kui olulised on teatud nõuded viiepallisüsteemis nende ettevõttes raamatupidajate värbamisel. Küsimustik saadeti 850 adressaadile üle Eesti ning kasutuskõlblikke vastuseid laekus 202. Autor analüüsis vastuseid värbaja seisukohast, tema vanusest ning haridustasemest lähtuvalt ning ettevõtte tegevusalast ja maakonnast lähtudes.

Üldlevinud arvamuse kohaselt on kõige olulisem kriteerium töötaja värbamisel tema praktika ning eelnev töökogemus. Uuringu tulemustena selgus, et kogu vastajate seisukohast peetaksegi kõige tähtsamaks raamatupidaja eelnevat praktikat/töökogemust. Teisena hinnatakse isikuomadusi ning seejärel meeskonnatööd. Kandideeriya haridustaset peetakse oluliselt neljandaks. Kutsetunnistuse olemasolu, keelteoskus ning soovitajad olid igas tegevusalas keskmiste hulgas. Need kolm kriteeriumit ei saanud üheski tegevusalas kõige kõrgemat ega kõige madalamat hinnet. Kõige vähemolulisemaks peeti kandidaadi välimust ning tema kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olevat keskmine hinnet.

Töö ühe eesmärgina soovis autor teada, kas raamatupidajatelt nõutud kriteeriumid erinevad ka ettevõtete tegevusalade lõikes. Analüüsiiti 13 tegevusalasse laekunud vastuseid. Kõige kõrgema tulemuse andsid hulgi- ja jaekaubanduse; mootorsõidukite ja mootorrataste remondi tegevusala vastajad praktika/töökogemuse kriteeriumile (4,77) ning kõige madalama tulemuse sai välimuse kriteerium tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonna vastajatelt (1,63). Uuringu tulemuste andmetel võib väita, et raamatupidajatelt nõutud tingimused tööle kandideerimisel ei olene kandideeritava ettevõtte tegevusalast ega maakonnast.

Autori üllatuseks on kõige suurem nõudmiste erinevus värbajate vanuserühmade lõikes. Kõige noorem vanuserühm pidas kõige olulisemaks meeskonnatööoskust ning kõige vähemolulisemaks kandideeriya keskmist hinnet. Vastajad vanuses 31-60 aastat, ehk kaks keskmist

vanusegruppi, pidasid kõige olulisemaks praktikat ning kõige madalama hinde sai välimuse kriteerium. Kõige vanemad vastajad, vanuses 61 ja enam aastat, pidasid kõige tähtsamaks kandideerija meeskonnatööoskust ning kõige vähem jällegi kandideerija välimust. Seega võib järeldada, et nooremad värbajad hindavad kandideerijates pigem nende isikuomadusi ja meeskonnatööoskust, mitte töökogemust, kuna nooremad värbajad on teadlikumad, et äsja koolilõpetanutel pole veel olnud võimalust kogemust saada ning tuleb lähtuda teistest omadustest.

Autor analüüsis tulemusi ka värbaja haridustasemest lähtudes. Hinnangud vastaja haridustasemest oluliselt ei sõltu. Kõige suuremad erinevused olid keskharidusega ning doktorikraadiga vastajate tulemuste vahel, mis on ka mõistetav, kuna tegemist kahe väga erineva haridustasemega. Kõrghariduse I ja II astme õppekava läbinute vastused olid üsna sarnased.

Tehtud uuringu tulemuste alusel lükkab autor ümber väite, et eelistatakse magistriskraadiga spetsialiste, sest haridustaset peeti kõige olulisemaks vaid ühel tegevusalal (samaväärselt praktika ja töökogemusega) ning üldkokkuvõttes kogu vastajate hinnangute alusel jäi haridustase neljandaks.

VIIDATUD ALLIKAD

About IFAC. <https://www.ifac.org/about-ifac> (07.04.2017)

Aggestam, C., (1999). Towards a global accounting qualification? A Report from the 16th Session of the ISAR Group of the UN Palais de Nations, Geneva – *European Accounting Review*, Vol. 8, no. 4.

Albu, C. N., Albu, N., Faff, R., Hodgson, A. (2011). Accounting Competencies and the Changing Role of Accountants in Emerging Economies: The case of Romania. – *Accounting in Europe*, Vol. 8, no.2, pp. 155-184

Alver, J., Alver, L. (2011). Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. I, A-L. Tallinn: Deebet

Alver, J., Alver, L. (2011). Majandusarvestus ja rahandus: leksikon. II, M-Y. Tallinn: Deebet

Alver, J., Reinberg, L. (2002). Juhtimisarvestus. Teine, täiendatud väljaanne. Tallinn: Deebet.

Alver, L., Lumi, M. (2011). The Quality of the Accounting Education on Undergraduate and Graduate Level in Estonian Universities. – *Journal of International Scientific Publications: Educational alternatives*. no.9, part 1, pp.268-286.

Annual report. Intuit Inc. <http://d1lge852tjjqow.cloudfront.net/CIK-0000896878/0ea42a0a-ccd7-43b5-9086-3de733db239d.pdf> (25.04.2017)

Cable, D., Evans, E., Mead, S., Tindale, J. (2006) Are our accounting programs preparing graduates for professional accounting work? - *Australian Association for Research in Education: conference papers, abstracts and symposia*

Cernuşca, L., Balaciu, D. E. (2015) The Perception of the Accounting Students on the Image of the Accountant and the Accounting Profession – *Journal of Economics and Business Research*, no. 1, pp. 7-24

De Lange, P., Jackling, B., Rav On, J. (2007). Accounting Graduate Employment Destinations and Commitment to CPD: A Study from Two Australian Universities. – *Accounting Education*, Vol. 16, no. 4, pp. 329-343

- EMTAK tegevusalad. Registrite ja Infosüsteemide Keskus.
<http://www.rik.ee/et/e-ariregister/emtak-tegevusalad> (05.04.2017)
- Evans, E., Burritt, R., Guthrie, J. (2012). Emerging Pathways for the Next Generation of Accountants – *Academic Leadership series*, Vol. 3, pp. 46-56.
- Gilsdorf, J., Grace, D., Krishnan S., Lin, P. (2010). Failure to Communicate: Why Accounting Students Don't Measure Up to Professionals's Expectations. – *The CPA Journal*, pp. 63-65
- International Education Standard (IES) 1. International Accounting Education Standards Board.
<https://www.ifac.org/publications-resources/international-education-standard-ies-1-entry-requirements-professional-accoun> (23.03.2017)
- International Education Standard (IES) 3. International Accounting Education Standards Board.
<https://www.ifac.org/publications-resources/ies-3-initial-professional-development-professional-skills-revised> (23.03.2017)
- International Education Standard (IES) 5. International Accounting Education Standards Board.
<https://www.ifac.org/publications-resources/ies-5-initial-professional-development-practical-experience-revised> (23.03.2017)
- Intuit 2020 Report. Future of the accounting profession. Intuit Inc.
http://httpdownload.intuit.com/http.intuit/CMO/intuit/futureofsmallbusiness/intuit_corp_vision2020_0111v5.pdf
- ISAR Corporate Transparency Accounting. United Nations Conference on Trade and Development <http://unctad.org/en/Pages/DIAE/ISAR/ISAR-Corporate-Transparency-Accounting.aspx> (05.05.2017)
- Juhtivraamatupidaja, tase 7. (2012). 14-07062012-15/7k. Tallinn: SA Kutsekoda.
- Kallaste, K., Strouhal, J. (2010). Accounting Professional Education Schemes: Case of Czech Republic and Estonia. - *WSEAS Transactions on Communications*, Vol. 9. no. 8. pp. 485-494.
- Klibi, M. F., Oussii, A. A. (2013). Skills and Attributes needed for Success in Accounting Career: Do Employers' Expectations fit with Students' Perceptions? Evidence from Tunisia. – *International Journal of Business and management*, Vol. 8. no. 8. pp. 118-132
- Kutseharidus. Haridus- ja teadusministeerium.
<https://www.hm.ee/et/eesmargid-tegevused/kutseharidus> (09.04.2017)

Kutsestandard. Sihtasutus Kutsekoda.

<http://www.kutsekoda.ee/et/kutsesysteem/kutsestandardid> (19.04.2017)

Kvantitatiivse uurimistöö põhimõtted. Tudengiveeb.

<https://www.tudengiveeb.ee/et/esileht/tulemuslik-korgharidus/20-oppimine/loputoeoe-ja-lopetamine/64-kvantitatiivse-uurimistoeoe-pohimotted> (15.03.2017)

Larson, K.D., Miller, P.B.W. (1995). Financial accounting. Sixth Edition. Pennsylvania: Irwin.

Likerti skaala. Haridussõnastik. Eesti Keele Instituut.

<http://www.eki.ee/dict/haridus/index.cgi?Q=Likerti%20skaala> (19.04.2017)

Maamajanduslik ettevõtlus ja finantsjuhtimine. Eesti Maaülikool.

<http://www.emu.ee/sisseastujale/erialad/pohiophe-erialade-luhitutvustused/maamajanduslik-ettevotlus-ja-finantsjuhtimine/> (19.04.2017)

Majandusarvestus ja ettevõtluse juhtimine. TTÜ Tallinna Kõledž.

https://www.ttu.ee/public/s/sotsiaalteaduskond/Instituudid/Toostuspsuhholoogia_instituut/MAJANDUSARVESTUS-JA-ETTEVOTLUSE-JUHTIMINE-BDMR0215-Majandusarvestus.pdf (26.04.2017)

Majandusarvestus ja finantsjuhtimine. Eesti Maaülikool.

<http://www.emu.ee/sisseastujale/erialad/magistrioppekavadetutvustused/majandusarvestus-ja-finantsjuhtimine/> (08.04.2017)

Majandusarvestus (raamatupidamine). Lääne-Viru Rakenduskõrgkool.

<http://www.lvrkk.ee/sisseastujale/majandusarvestus-sisseastujale/> (08.04.2017)

Majandusarvestuse riiklik õppekava. Vastu võetud Riigikogus, 12. jaanuaril 2007 – RTL 2007, 6, 106.

Majandusteaduse bakalaureuseõpe. Tartu Ülikool.

<http://www.mtk.ut.ee/et/oppimine/bakalaureus/majandusteadus> (19.04.2017)

Majandusteaduse magistriõpe. Tartu Ülikool.

<http://www.mtk.ut.ee/et/oppimine/magister/majandusteadus> (26.04.2017)

Perspectives on Education: Capabilities for Success in the Accounting Profession. American Accounting Association. <http://www2.aaahq.org/aecc/big8/sect3.htm>

Raamatupidaja, tase 5. (2014). 14-02012014-07/2k. Tallinn: SA Kutsekoda.

Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus, 20. novembril 2002 – RT I, 2002, 102, 600; RT I, 27.12.2016, 3.

- Rahandus ja majandusarvestus. Estonian Business School.
<https://ebs.ee/et/magistriope/rahvusvaheline-aerijuhtimine-ma/rahandus-ja-majandusarvestus> (26.04.2017)
- Referencing of the Estonian qualifications and qualifications framework to the European Qualifications Framework. Eesti Kutsekoda.
https://www.hm.ee/sites/default/files/2015_referencing_report_revised.pdf (22.03.2017)
- Sauga, A. (2005). Kvantitatiivsed meetodid majanduses. Tallinn: Audentese Ülikool.
- Sepp, T. Millise kvalifikatsiooniga on sinu raamatupidaja?
<https://www.rmp.ee/raamatupidamine/kutsekvalifikatsioon/14462> (23.03.2017)
- Sterret, J. E. (1906). The Profession of Accountancy – *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 28, pp. 16-27
- Tasutud maksud 01.08.2014 kuni 2016.a. Eesti Maksu ja Tolliamet.
<https://www.emta.ee/et/kontaktid-ja-ametist/maksulaekumine-statistika/tasutud-maksud/tasutud-maksud-01082014-kuni-2016> (05.12.2016)
- Tulevikuvaade tööjõu ja oskuste vajadustele: Arvestusala. SA Kutsekoda.
- Vanemraamatupidaja, tase 6. (2012) 14-07062012-14/7k. Tallinn: SA Kutsekoda.
- Veetamm, T. (2016) Eesti majandusarvestusalase kutseharidussüsteemi vastavus tööandjate vajadustele. TTÜ Majandusarvestuse instituut. 60 lk (Bakalaureusetöö)
- Ving, K. (2014) Majandusarvestusalaste spetsialistide kõrgharidustasemel koolitamise võimalused Eestis ning nende kompetentsuse vastavus tööturu vajadustele. TTÜ Majandusarvestuse instituut. 129 lk. (Magistritöö)
- Ärindus. Tallinna Tehnikaülikool.
<https://www.ttu.ee/teaduskond/majandusteaduskond/sisseastujale-33/bakalaureuseope-40/oppekavad-35/arindus-2/#eriala-sisu-136> (26.04.2017)
- Ärerahandus ja majandusarvestus. Tallinna Tehnikaülikool.
<https://www.ttu.ee/teaduskond/majandusteaduskond/sisseastujale-33/magistriope-47/oppekavad-36/arirahandus-ja-majandusarvestus-15/> (26.04.2017)
- Yu, S., Churyk, N. T., Chang, A. (2013). Are Students Ready for Their Future Accounting Careers? Insights from observed Perception GAPS among Employers, Interns and Alumni. – *Global Perspectives on Accounting Education*, Vol. 10, pp. 1-15

SUMMARY

REQUIREMENTS FOR ACCOUNTING POSITION APPLICANTS IN ESTONIA

Mari Reisman

Accountants are considered to be workers who deal with numbers, but in general opinion, the candidate's practice and experience are more required than his or her mathematical skills. The aim of this master's thesis is to find out what criteria is the most required one for candidates who apply for accounting position. Author also wanted to find out, is the argument, that only candidates with master's degree are essential to the company, true or false.

To achieve the purpose of this thesis, author conducted a survey, interviewing people from different working fields in Estonia. The study sample consisted of 850 companies from all over Estonia. Author received 202 usable replies, which were analyzed. The analysis revealed that the candidates are expected to have previous practice and work experience. Also personal qualities and team skills are highly valued. Candidate's appearance is the least important criteria for the recruiters.

Also, the author tried to find the answer to whether the required criteria will depend on the company's field of activity. The results of the analysis show that there are some differences between fields of activity, but the overall picture is quite similar, as accountant's responsibilities are mostly the same, despite the field of the company. The most different fields are „Public administration and defense“ and „Agriculture, forestry and fishing“, when considering the requirements for their accounting position applicants.

Requirements differ among different age groups of the respondents. Youngest respondents consider team work as the most important criteria and average grade as the least important. Respondents between the age of 31-60 have the same opinion that previous experience

is the most relevant and candidates appearance doesn't matter at all. The eldest respondents have slightly different views – they think that it is essential to have good personal characteristics, but the appearance also doesn't matter that much. Author assumes that younger recruiters don't value previous practice so much, as they know that graduates have little practical experience if any.

Author rejects the argument that the most preferred criteria is a master's degree of the candidate, as the level of education was considered as the most important criteria only in one field, and the overall results show that the level of education remained in fourth place of all the criteria.

LISAD

Lisa 1. Raamatupidajatele esitatavate nõuete uuringu küsimustik

I osa

1) Teie vanus:

- a. kuni 30
- b. 31-45
- c. 46-60
- d. 61 või enam

2) Teie haridustase:

- a. Keskkharidus
- b. Kutsekeskkharidus
- c. Kõrghariduse I aste (rakenduskõrgharidus)
- d. Kõrghariduse I aste (bakalaureus)
- e. Kõrghariduse II aste (magister)
- f. Kõrghariduse III aste (doktor)
- g. Muu (palun täpsustada)

3) Teie kõrgeima haridustaseme omandamise aasta:

4) Teie kõrgeimal haridustasemel läbitud õppekava nimetus:

Lisa 1 järg

5) Teie ametikoht:

- a. Raamatupidaja/pearaamatupidaja
- b. Finantsjuht
- c. Personaliosakonna töötaja/personalijuht
- d. Juhatuseliige
- e. Muu (palun täpsustada)

6) Teie töökogemus aastates:

7) Teie ettevõtte tegevusala (vastavalt EMTAK jaotusele):

- a. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- b. Mäetööstus
- c. Töötlev tööstus
- d. Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- e. Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- f. Ehitus
- g. Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- h. Veendus ja laendus
- i. Majutus ja toitlustus
- j. Info ja side
- k. Finants- ja kindlustustegevus
- l. Kinnisvaraala tegevus
- m. Kutse-, teadus- ja tehnikaala tegevus
- n. Haldus- ja abitegevused
- o. Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- p. Haridus
- q. Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- r. Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- s. Muud teenindavad tegevused

Lisa 1 järg

- t. Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata tootmine ja teenuste osutamine
- u. Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

8) Teie ettevõtte asukoht:

- a. Harju maakond
- b. Hiiu maakond
- c. Ida-Viru maakond
- d. Jõgeva maakond
- e. Järva maakond
- f. Lääne maakond
- g. Lääne-Viru maakond
- h. Põlva maakond
- i. Pärnu maakond
- j. Rapla maakond
- k. Saare maakond
- l. Tartu maakond
- m. Valga maakond
- n. Viljandi maakond
- o. Võru maakond

II osa

9) Enamlevinud kanalid töötajate värbamisel on:

- a. Kuulutus tööotsinguportaalides (nt. CV-online, CV keskus jt)
- b. Tuttavalt-tuttavale
- c. Reklaam sotsiaalmeedias
- d. Reklaam koolides
- e. Muu (palun täpsustada)

Lisa 1 järg

10) Kandideerijalt nõutav töökogemus aastates:

- a. 0-2
- b. 3-5
- c. 6-10
- d. 10 ja enam

11) Esmase valiku aluseks on raamatupidaja ametikohale kandideerija:

- a. Pilt
- b. Töökogemus
- c. Vanus
- d. Haridustase
- e. Muu (palun täpsustada)

12) Palun märkige, kui võrd nõustute järgmiste väidetega:

Olulisim valikukriteerium raamatupidaja värbamisel:	1 Ei nõustu üldse	2	3	4	5 Nõustun täielikult
Praktika/kogemus					
Haridustase					
Kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olev keskmine hinne					
Isikuomadused					
Välimus					
Soovitajad/tutvused					
Keelteoskus (palun täpsusta)					
Meeskonnatööoskus					

Lisa 1 järg

13) Täpsustage, milliste keelte oskus on nõutav:

14) Palun märkige, kuivõrd nõustute järgmise väitega:

	1 Ei nõustu üldse	2	3	4	5 Nõustun täielikult
Kutsetunnistuse omamine annab tööotsijale eelise kutsetunnistust mitteomavate kandidaatide seas					

15) Valitud kandidaadi sobivus ametikohale selgitatakse välja:

- a. Intervjuu/vestluse teel
- b. Testide teel
- c. Muu (palun täpsustada)

16) Kandideerijale antakse tagasisidet:

- a. Telefoni teel
- b. E-kirja teel
- c. Paberkirja teel
- d. Muul viisil (palun täpsustada)

17) Täiendavad märkused ja kommentaarid küsimustiku/teema kohta:

Allikas: autori koostatud

Lisa 2. EMTAK tegevusalade loetelu

- A Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- B Mäetööstus
- C Töötlev tööstus
- D Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine
- E Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- F Ehitus
- G Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- H Veondus ja laondus
- I Majutus ja toitlustus
- J Info ja side
- K Finants- ja kindlustustegevus
- L Kinnisvaraalane tegevus
- M Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus
- N Haldus- ja abitegevused
- O Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- P Haridus
- Q Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- R Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- S Muud teenindavad tegevused
- T Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata kaupade tootmine ja teenuste osutamine
- U Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus

Allikas: (EMTAK tegevusalad)

Lisa 3. Küsitluse tulemused. Küsimused 1, 2, 3, 5 ja 6 – informatsioon vastaja kohta

1) Teie vanus:

a. kuni 30	25 vastust
b. 31-45	92 vastust
c. 46-60	75 vastust
d. 61 või enam	10 vastust

2) Teie haridustase:

a. Keskharidus	7 vastust
b. Kutsekeskharidus	15 vastust
c. Kõrghariduse I aste (rakenduskõrgharidus)	37 vastust
d. Kõrghariduse I aste (bakalaureus)	45 vastust
e. Kõrghariduse II aste (magister)	90 vastust
f. Kõrghariduse III aste (doktor)	2 vastust
g. Muu (palun täpsustada)	
i. kõrgharidus omandamisel	6 vastust

3) Teie kõrgeima haridustaseme omandamise aasta (avatud küsimus):

a. Kuni 1970	1 vastust
b. 1971-1980	11 vastust
c. 1981-1990	38 vastust
d. 1991-2000	30 vastust
e. 2001-2010	78 vastust
f. 2011 ja hiljem	43 vastust

Vastus puudu ühel ankeedil.

Lisa 3 järg

5) Teie ametikoht:

a. Raamatupidaja/pearaamatupidaja	55 vastust
b. Finantsjuht	13 vastust
c. Personaliosakonna töötaja/personalijuht	82 vastust
d. Juhatuse liige	36 vastust
e. Muu (palun täpsustada)	
i. Administraator	1 vastus
ii. Arendusjuht	1 vastus
iii. Assistent	1 vastus
iv. Insener	1 vastus
v. Juhiabi	2 vastust
vi. Kantselei peaspetsialist	1 vastus
vii. Keskkonnaspetsialist	1 vastus
viii. Logistik	3 vastust
ix. Sekretär	1 vastus
x. Tegevjuht	3 vastust
xi. Turundusspetsialist	1 vastus

6) Teie töökogemus aastates (avatud küsimus):

a. Kuni 5	22 vastust
b. 6-10	30 vastust
c. 11-15	27 vastust
d. 16-20	27 vastust
e. 21 ja enam	90 vastust

Vastus puudub 6 ankeedil.

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Küsitluse tulemused. Küsimused 4 ja 7 – avatud küsimused, lisainformatsioon

4) Teie kõrgeimal haridustasemel läbitud õppekava nimetus (avatud küsimus):

a. Agronoomia	1 vastus
b. Arvestustööde mehhaniseerimine	1 vastus
c. Avalik haldus	2 vastust
d. Dokumendihaldus	1 vastus
e. Eelarvestaja-finantsist	1 vastus
f. Eesti filoloogia	3 vastust
g. Ehitusmajandus	1 vastus
h. Ehitusmaterjalide tootmine	1 vastus
i. Elektroenergeetika	1 vastus
j. Ettevõtlus	2 vastust
k. Ettevõtlus ja finantsjuhtimine	2 vastust
l. Ettevõtlus ja projektijuhtimine	1 vastus
m. Ettevõttemajandus	3 vastust
n. Filosoofia	1 vastus
o. Finantsanalüüs ja pangandus	1 vastus
p. Finantsarvestus	2 vastust
q. Finantsjuhtimine	1 vastus
r. Halduskorraldus	3 vastust
s. Insener	5 vastust
t. Infotehnoloogia (IT)	2 vastust
u. Juhiabi	2 vastust
v. Kaubatundmine	3 vastust
w. Kehakultuur	2 vastust
x. KOV korraldus	1 vastus
y. Kommunikatsioon	1 vastus
z. Kultuurikorraldus	1 vastus

Lisa 4 järg

aa. Logistika	2 vastust
bb. Loodusteadused	3 vastust
cc. Majandusarvestus	24 vastust
dd. Majandusarvestus ja finantsjuhtimine	3 vastust
ee. Maksundus	2 vastust
ff. Masinaehitus	2 vastust
gg. Masinakiri	1 vastus
hh. Masinist	1 vastus
ii. Mehaanikainsener	3 vastust
jj. Müüja	1 vastus
kk. Organisatsioonikäitumine	5 vastust
ll. Pangandus	1 vastus
mm. Peenmehaanika	1 vastus
nn. Personalijuhtimine	11 vastust
oo. Puidutehnoloogia	1 vastus
pp. Põllumajandus	3 vastust
qq. Raamatukogundus	1 vastus
rr. Raamatupidamine	16 vastust
ss. Rahandus	1 vastus
tt. Rahvusvaheline ärijuhtimine	6 vastust
uu. Rakendusmatemaatika	1 vastus
vv. Rakenduspsühholoogia	1 vastus
ww. Riigiteadused	1 vastus
xx. Sekretär	4 vastust
yy. Sotsiaalteadused	1 vastus
zz. Sotsiaaltöö	1 vastus
aaa. Sotsioloogia	2 vastust
bbb. Strateegiline juhtimine	1 vastus
ccc. Teenindusjuhtimine	1 vastus

Lisa 4 järg

ddd. Toiduainete tehnoloogia	1 vastus
eee. Turism	2 vastust
fff. Tõlk	2 vastust
ggg. Tööstuse juhtimine	6 vastust
hhh. Õendus	1 vastus
iii. Õigusteadus	13 vastust
jjj. Ärijuhtimine	13 vastust
kkk. Ärikorraldus	5 vastust
lll. Ökonoomika	3 vastust

Vastus puudu 10 ankeedil.

15) Täiendavad märkused ja kommentaarid küsimustiku/teema kohta (avatud küsimus):

- a. Mitme küsimuse puhul soov valida mitu vastusevarianti.
- b. Küsimustikus on mitmes kohas võimalik valida vaid üks vastusevariant, kuid võiks olla võimalus valida mitu. Küsimus nr 12 juures on kasutatud "olulisim", mis teeb küsimusele vastamise raskeks, sest ühte ja ainukest kõige olulisemat ei ole tavaliselt olemas – valiku tegemisel lähtume pajudest oskustest ja omadusest.
- c. Teatud valiku puhul oleks soovinud märkida rohkem kui üks vastusevariant.
- d. Raamatupidamise ametikohale kandideerija peab oskama suhelda.
- e. Raamatupidaja võib olla vabalt kõrghariduseta inimene, näiteks Tallinna Majanduskoolist, aga ta peab olema laitmatu reputatsiooniga.
- f. Soovituslik on omada keskmisest paremaid IT oskusi ja Exceli kasutamise oskust vähemalt kesktasemel.
- g. Punkt 10 – töökogemuse vajadus sõltub konkreetse töökoha ülesannetest.
- h. Infoks – me ei ole pidanud raamatupidajaid viimase 10 aasta jooksul värbama.

Lisa 4 järg

- i. Meie ettevõtte tegutseb meediavaldkonnas ning raamatupidaja ametipositsiooni täitmisel eelistame pigem sihtotsingut – tööotsing portaalidest/LinkedIn'ist.
- j. Isikuomadustest eelistame ausust ning head suhtlemisuskust.
- k. Exceli ja raamatupidamisprogrammide kasutamise kogemus.

Allikas: autori koostatud

Lisa 5. Küsitluse tulemused. Küsimused 7 ja 8 – informatsioon ettevõtte kohta

7) Teie ettevõtte tegevusala (vastavalt EMTAK jaotusele):

a. Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	15 vastust
b. Mäetööstus	0 vastust
c. Töötlev tööstus	19 vastust
d. Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	15 vastust
e. Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	16 vastust
f. Ehitus	17 vastust
g. Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	13 vastust
h. Veendus ja laondus	15 vastust
i. Majutus ja toitlustus	0 vastust
j. Info ja side	15 vastust
k. Finants- ja kindlustustegevus	16 vastust
l. Kinnisvaraalane tegevus	0 vastust
m. Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	0 vastust
n. Haldus- ja abitegevused	0 vastust
o. Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	15 vastust
p. Haridus	0 vastust
q. Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	16 vastust
r. Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	15 vastust
s. Muud teenindavad tegevused	15 vastust
t. Kodumajapidamiste kui tööandjate tegevus; kodumajapidamiste oma tarbeks mõeldud eristamata tootmine ja teenuste osutamine	0 vastust
u. Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus	0 vastust

Lisa 5 järg

8) Teie ettevõtte asukoht:

a. Harju maakond	86 vastust
b. Hiiu maakond	2 vastust
c. Ida-Viru maakond	15 vastust
d. Järva maakond	11 vastust
e. Jõgeva maakond	2 vastust
f. Lääne maakond	4 vastust
g. Lääne-Viru maakond	21 vastust
h. Põlva maakond	4 vastust
i. Pärnu maakond	16 vastust
j. Rapla maakond	1 vastus
k. Saare maakond	5 vastust
l. Tartu maakond	25 vastust
m. Valga maakond	3 vastust
n. Viljandi maakond	4 vastust
o. Võru maakond	3 vastust

Allikas: autori koostatud

Lisa 6. Küsitluse tulemused. Küsimused 9, 15 ja 16 – informatsioon värbamise kohta

- 9) Enamlevinud kanalid töötajate värbamisel on:
a. Kuulutus tööotsinguportaalides	131 vastust
b. Tuttavalt-tuttavale	40 vastust
c. Reklaam sotsiaalmeedias	13 vastust
d. Reklaam koolides	4 vastust
e. Muu (palun täpsustada)	
i. Koduleht	3 vastust
ii. Reklaam kohalikes lehtedes	4 vastust
iii. Sihtotsing	3 vastust
iv. Töötukassa	2 vastust

Vastus puudub 2 ankeedil.

- 16) Valitud kandidaadi sobivus ametikohale selgitatakse välja:
a. Intervjuu/vestluse teel	169 vastust
b. Testide teel	30 vastust
c. Muu (palun täpsustada)	
i. Katseaeg	1 vastus
ii. Kõik eelmainitud	2 vastust

- 17) Kandideerijale antakse tagasisidet:
a. Telefoni teel	46 vastust
b. E-kirja teel	142 vastust
c. Paberkirja teel	0 vastust
d. Muul viisil (palun täpsustada)	
i. Isiklikult	1 vastus
ii. E-kiri + telefonikõne	13 vastust

Allikas: autori koostatud

Lisa 7. Küsitluse tulemused. Küsimused 10, 11, 12, 13 ja 14 – nõuded kandideerijale

10) Kandideerijalt nõutav töökogemus aastates:

a. 0-2	92 vastust
b. 3-5	97 vastust
c. 6-10	7 vastust
d. 10 ja enam	0 vastust

Vastus puudub 6 ankeedil.

11) Esmase valiku aluseks on raamatupidaja ametikohale kandideerija:

a. Pilt	0 vastust
b. Töökogemus	138 vastust
c. Vanus	0 vastust
d. Haridustase	43 vastust
e. Muu (palun täpsustada)	
i. CV	1 vastus
ii. IQ	1 vastus
iii. Isikuomadused	6 vastust
iv. Motivatsioonikiri	1 vastus
v. Soovitajad	2 vastust
vi. Oskused/teadmised	2 vastust
vii. Sugu	1 vastus
viii. Haridus/kogemus	7 vastust

Lisa 7 järg

13) Täpsustage, milliste keelte oskus on nõutav (avatud küsimus):

a. Eesti	179 vastust
b. Vene	88 vastust
c. Inglise	127 vastust
d. Soome	8 vastust
e. Saksa	2 vastust

Vastus puudu 17 ankeedil.

12) / 14) Palun märkige, kuivõrd nõustute järgmiste väidetega (vastuste arv lahtrites):

Olulisim valikukriteerium raamatupidaja värbamisel:	1 Ei nõustu üldse	2	3	4	5 Nõustun täielikult
Praktika/kogemus	1	5	25	54	117
Haridustase	0	2	40	94	66
Kõrgeima haridustaseme lõputunnistuse akadeemilisel õiendil olev keskmine hinne	53	73	55	18	3
Isikuomadused	2	2	23	72	103
Välimus	76	64	52	9	1
Soovitajad/tutvused	9	33	70	65	25
Keelteoskus	8	32	73	59	30
Meeskonnatööoskus	2	3	33	74	90
Kutsetunnistuse olemasolu	12	30	53	57	50

Allikas: autori koostatud

Lisa 8. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja vanusest lähtuvalt

kuni 30 aastat (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	5	5	15
Haridustase	0	0	4	16	5
Keskmine hinne	6	11	7	1	0
Isikuomadused	0	0	4	7	14
Välimus	7	8	9	1	0
Soovitajad	1	3	8	11	2
Meeskonnatööoskus	0	0	3	6	16
Keelteoskus	1	2	7	13	2
Kutsetunnistus	2	2	8	11	2

31-45 aastat (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	12	23	56
Haridustase	0	0	17	47	28
Keskmine hinne	28	23	33	7	1
Isikuomadused	1	1	9	34	47
Välimus	36	26	26	3	1
Soovitajad	4	12	43	25	8
Meeskonnatööoskus	1	2	21	33	35
Keelteoskus	2	16	32	25	17
Kutsetunnistus	5	16	27	23	21

46-60 aastat (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	1	3	6	23	42
Haridustase	0	2	16	28	29
Keskmine hinne	15	25	24	9	2
Isikuomadused	1	1	8	26	39
Välimus	29	26	15	5	0
Soovitajad	4	16	17	25	13
Meeskonnatööoskus	1	1	8	32	33
Keelteoskus	4	12	21	29	9
Kutsetunnistus	5	12	14	19	25

61 ja enam aastat (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	2	3	4
Haridustase	0	0	3	3	4
Keskmine hinne	4	4	1	1	0
Isikuomadused	0	0	2	5	3
Välimus	4	4	2	0	0
Soovitajad	0	2	2	4	2
Meeskonnatööoskus	0	0	1	3	6
Keelteoskus	1	2	5	0	2
Kutsetunnistus	0	0	4	4	2

Vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised vanusegruppide lõikes

	Praktika	Isikuomadused	Meeskonnatöö	Haridustase	Kutsetunnistus	Keeleoskus	Soovitajad	Keskmine hinne	Välimus
kuni 30	4,4	4,4	4,52	4,04	3,36	3,52	3,4	2,12	2,16
31-45	4,46	3,56	4,08	4,12	3,42	3,42	3,23	2,13	1,99
46-60	4,36	3,45	4,27	4,12	3,63	3,25	3,36	2,44	1,95
61 ja enam	4	4,1	4,5	4,1	3,8	3	3,6	1,9	1,8

Allikas: autori koostatud

Lisa 9. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja haridustasemest lähtuvalt

Keskharidus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	1	6
Haridustase	0	0	1	1	5
Keskmine hinne	0	0	0	3	4
Isikuomadused	0	1	3	1	2
Välimus	3	1	3	0	0
Soovitajad	0	3	2	2	0
Meeskonnatööoskus	0	0	1	1	5
Keelteoskus	0	2	1	1	3
Kutsetunnistus	1	0	0	2	4

Kutsekeskharidus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	2	12
Haridustase	0	0	4	8	3
Keskmine hinne	2	0	9	4	0
Isikuomadused	1	0	2	3	9
Välimus	6	2	4	3	0
Soovitajad	0	0	8	5	2
Meeskonnatööoskus	1	0	0	3	11
Keelteoskus	1	2	3	5	4
Kutsetunnistus	0	0	5	5	5

Kõrghariduse I aste (bakalaureus) (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	7	8	29
Haridustase	0	0	9	28	8
Keskmine hinne	13	17	11	4	0
Isikuomadused	0	0	7	18	20
Välimus	19	13	13	0	0
Soovitajad	4	8	12	16	5
Meeskonnatööoskus	0	1	6	21	17
Keelteoskus	0	7	18	14	6
Kutsetunnistus	4	7	10	14	10

Kõrghariduse I aste (rakenduskõrgharidus) (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	4	12	21
Haridustase	0	0	8	16	13
Keskmine hinne	14	11	9	3	0
Isikuomadused	0	2	5	14	16
Välimus	13	12	11	1	0
Soovitajad	2	9	13	11	2
Meeskonnatööoskus	0	1	7	12	17
Keelteoskus	2	5	13	11	6
Kutsetunnistus	2	4	12	9	10

Lisa 9 järg

Kõrghariduse II aste (magister) (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	1	4	11	28	46
Haridustase	0	2	17	35	36
Keskmine hinne	22	40	21	6	1
Isikuomadused	1	0	8	33	48
Välimus	34	31	19	5	1
Soovitajad	3	13	28	30	16
Meeskonnatööoskus	1	1	17	34	37
Keelteoskus	5	13	37	28	7
Kutsetunnistus	4	16	26	27	17

Kõrghariduse III aste (doktor) (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	2	0	0
Haridustase	0	0	0	1	1
Keskmine hinne	1	1	0	0	0
Isikuomadused	0	0	0	1	1
Välimus	0	2	0	0	0
Soovitajad	0	0	2	0	0
Meeskonnatööoskus	0	0	0	1	1
Keelteoskus	0	0	0	0	2
Kutsetunnistus	0	1	0	0	1

Kõrgharidus omandamisel (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	3	3
Haridustase	0	0	1	5	0
Keskmine hinne	1	3	2	0	0
Isikuomadused	0	0	1	0	5
Välimus	1	3	2	0	0
Soovitajad	0	0	5	1	0
Meeskonnatööoskus	0	0	2	2	2
Keelteoskus	0	3	1	0	2
Kutsetunnistus	1	2	0	0	3

Vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised haridustasemete lõikes

	Praktika	Isikuomadused	Meeskonnatöö	Haridustase	Kutsetunnistus	Keeleoskus	Soovitajad	Keskmine hinne	Välimus
Keskharidus	4,86	4,57	4,57	4,57	4,14	3,71	2,86	3,57	2
Kutsekeskharidus	4,73	4,27	4,53	3,93	4	3,6	3,6	3	2,27
Kõrgharidus omandamisel	4,5	4,67	4	3,83	3,33	3,17	3,17	2,17	2,17
Kõrghariduse I aste (rakenduskõrgharidus)	4,46	4,19	4,21	4,14	3,57	3,38	3,05	2,03	2
Kõrghariduse I aste (bakalaureus)	4,44	4,29	4,2	3,98	3,42	3,42	3,22	2,13	1,87
Kõrghariduse II aste (magister)	4,27	4,41	4,17	4,17	3,41	3,21	3,48	2,16	1,98
Kõrghariduse III aste (doktor)	3	4,5	4,5	4,5	3,5	5	3	1,5	2

Allikas: autori koostatud

Lisa 10. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele vastaja ettevõtte maakonnast lähtuvalt

Harjumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	8	19	58
Haridustase	0	1	13	46	26
Keskmine hinne	20	38	20	8	0
Isikuomadused	1	0	12	34	39
Välimus	36	27	23	0	0
Soovitajad	6	8	35	29	8
Meeskonnatööoskus	1	1	19	31	34
Keelteoskus	2	12	32	29	11
Kutsetunnistus	3	14	23	28	18

Hiiumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	0	2
Haridustase	0	0	0	1	1
Keskmine hinne	0	1	1	0	0
Isikuomadused	0	0	0	1	1
Välimus	1	0	1	0	0
Soovitajad	0	0	1	0	1
Meeskonnatööoskus	0	0	0	1	1
Keelteoskus	0	0	0	2	0
Kutsetunnistus	0	0	0	2	0

Ida-Virumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	5	9
Haridustase	0	0	1	7	7
Keskmine hinne	2	4	5	3	1
Isikuomadused	0	0	2	4	9
Välimus	2	4	6	2	1
Soovitajad	0	3	5	4	3
Meeskonnatööoskus	0	1	1	3	10
Keelteoskus	0	0	4	6	5
Kutsetunnistus	0	2	3	3	7

Järvamaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	5	6
Haridustase	0	0	3	4	4
Keskmine hinne	3	4	2	2	0
Isikuomadused	0	0	3	2	6
Välimus	3	4	3	1	0
Soovitajad	0	3	3	5	0
Meeskonnatööoskus	0	0	0	5	6
Keelteoskus	0	0	3	4	4
Kutsetunnistus	1	5	0	3	2

Jõgevamaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	1	1
Haridustase	0	0	1	0	1
Keskmine hinne	0	1	0	0	1
Isikuomadused	0	0	0	1	1
Välimus	1	0	0	1	0
Soovitajad	1	0	0	1	0
Meeskonnatööoskus	0	0	0	1	1
Keelteoskus	0	0	1	0	1
Kutsetunnistus	0	0	0	1	1

Läänemaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	2	2
Haridustase	0	0	1	2	1
Keskmine hinne	0	3	1	0	0
Isikuomadused	0	0	0	0	4
Välimus	0	2	2	0	0
Soovitajad	0	0	0	4	0
Meeskonnatööoskus	0	0	1	1	2
Keelteoskus	0	0	3	1	0
Kutsetunnistus	1	0	1	0	2

Lisa 10 järg

Lääne-Virumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	2	4	7	8
Haridustase	0	0	4	11	6
Keskmine hinne	7	7	4	2	1
Isikuomadused	0	1	2	9	9
Välimus	9	6	6	0	0
Soovitajad	0	4	10	6	1
Meeskonnatööoskus	0	0	3	9	9
Keelteoskus	2	3	7	5	4
Kutsetunnistus	0	5	2	9	5

Põlvamaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	1	0	2
Haridustase	0	0	1	1	2
Keskmine hinne	0	1	3	0	0
Isikuomadused	0	0	0	3	1
Välimus	1	1	1	1	0
Soovitajad	0	1	0	2	1
Meeskonnatööoskus	0	0	0	3	1
Keelteoskus	0	1	2	0	1
Kutsetunnistus	0	0	1	1	2

Pärnumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	1	0	3	2	10
Haridustase	0	0	7	7	2
Keskmine hinne	7	5	4	0	0
Isikuomadused	0	1	1	5	9
Välimus	5	7	2	2	0
Soovitajad	0	1	6	5	4
Meeskonnatööoskus	0	1	2	7	6
Keelteoskus	2	5	4	3	2
Kutsetunnistus	2	2	7	2	3

Raplamaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	1	0
Haridustase	0	0	0	1	0
Keskmine hinne	1	0	0	0	0
Isikuomadused	0	0	0	0	1
Välimus	0	0	1	0	0
Soovitajad	0	0	0	1	0
Meeskonnatööoskus	0	0	0	1	0
Keelteoskus	0	1	0	0	0
Kutsetunnistus	0	0	1	0	0

Saaremaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	2	2
Haridustase	0	0	0	3	2
Keskmine hinne	0	2	2	1	0
Isikuomadused	0	0	0	3	2
Välimus	0	2	2	1	0
Soovitajad	1	0	0	2	2
Meeskonnatööoskus	0	0	0	2	3
Keelteoskus	0	2	3	0	0
Kutsetunnistus	0	0	1	3	1

Tartumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	6	7	12
Haridustase	0	1	9	7	8
Keskmine hinne	9	4	11	1	0
Isikuomadused	1	0	3	8	13
Välimus	14	8	2	1	0
Soovitajad	0	9	6	6	4
Meeskonnatööoskus	1	0	3	7	14
Keelteoskus	2	5	10	7	1
Kutsetunnistus	4	2	8	4	7

Lisa 10 järg

Valgamaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	1	2
Haridustase	0	0	0	2	1
Keskmine hinne	2	1	0	0	0
Isikuomadused	0	0	0	0	3
Välimus	1	1	1	0	0
Soovitajad	0	2	1	0	0
Meeskonnatööoskus	0	0	1	1	1
Keelteoskus	0	1	0	1	1
Kutsetunnistus	1	0	1	0	1

Viljandimaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	1	2
Haridustase	0	0	0	1	3
Keskmine hinne	1	1	1	1	0
Isikuomadused	0	0	0	2	2
Välimus	1	2	1	0	0
Soovitajad	1	2	0	0	1
Meeskonnatööoskus	0	0	2	1	1
Keelteoskus	0	1	3	0	0
Kutsetunnistus	0	0	2	1	1

Võrumaa (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	0	1	1
Haridustase	0	0	0	1	2
Keskmine hinne	1	1	1	0	0
Isikuomadused	0	0	0	0	3
Välimus	2	0	1	0	0
Soovitajad	0	0	3	0	0
Meeskonnatööoskus	0	0	1	1	1
Keelteoskus	0	1	1	1	0
Kutsetunnistus	0	0	3	0	0

Vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised maakondade lõikes

	Praktika	Isikuomadused	Meeskonnatöö	Haridustase	Kutsetunnistus	Keeleoskus	Soovitajad	Keskmine hinne	Välimus
Harjumaa	4,56	4,28	4,12	4,13	3,51	3,41	3,29	2,19	1,85
Hiiumaa	5	4,5	4,5	4,5	4	4	4	2,5	2
Ida-Virumaa	4,53	4,47	4,47	4,4	4	4,07	3,47	2,8	2,73
Jõgevamaa	4,5	4,5	4,5	4	4,5	4	2,5	3,5	2,5
Järvamaa	4,55	4,27	4,55	4,09	3	4,09	3,18	2,72	2,18
Läänemaa	4,5	5	4,25	4	3,5	3,25	4	2,25	2,5
Lääne-Virumaa	4	4,24	4,29	4,1	3,67	3,29	3,19	2,19	1,86
Põlvamaa	3,75	4,25	4,25	4,25	4,25	3,25	3,75	2,75	2,5
Pänumaa	4,25	4,48	4,13	3,69	3,13	2,88	3,75	1,81	2,06
Raplamaa	4	5	4	4	3	2	4	1	3
Saaremaa	4,2	4,4	4,6	4,4	4	2,6	3,8	2,8	2,8
Tartumaa	4,24	4,28	4,32	3,88	3,32	3	3,2	2,16	1,6
Valgamaa	4,67	5	4	4,33	3	3,67	2,33	1,33	2
Viljandimaa	4,25	4,5	3,75	4,75	3,75	2,75	2,5	2,5	2
Võrumaa	3,67	5	4	4,67	3	3	3	2	1,67

Allikas: autori koostatud

Lisa 11. Vastajate hinnangud nõutavatele kriteeriumitele tegevusalade lõikes

Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	4	2	9
Haridustase	0	0	2	6	7
Isikuomadused	0	0	2	7	6
Keskmine hinne	4	5	6	0	0
Välimus	8	4	3	0	0
Soovitajad	1	3	5	3	3
Meeskonnatööoskus	0	0	5	6	4
Keelteoskus	1	7	3	2	2
Kutsetunnistus	1	1	3	4	6

Ehitus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	6	10
Haridustase	0	0	2	11	4
Isikuomadused	0	0	1	4	12
Keskmine hinne	2	8	6	1	0
Välimus	4	8	4	1	0
Soovitajad	1	3	3	7	3
Meeskonnatööoskus	0	0	3	3	11
Keelteoskus	0	2	7	5	3
Kutsetunnistus	1	2	6	4	4

Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	8	7
Haridustase	0	0	6	4	5
Isikuomadused	0	0	2	6	7
Keskmine hinne	3	6	4	2	0
Välimus	6	2	6	1	0
Soovitajad	1	3	6	4	1
Meeskonnatööoskus	0	1	3	6	5
Keelteoskus	0	1	7	6	1
Kutsetunnistus	1	2	3	3	6

Finants- ja kindlustustegevus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	3	1	12
Haridustase	0	0	3	7	6
Isikuomadused	1	0	2	5	8
Keskmine hinne	3	3	6	4	0
Välimus	7	2	5	2	0
Soovitajad	1	0	6	8	1
Meeskonnatööoskus	1	0	3	6	6
Keelteoskus	1	4	3	7	1
Kutsetunnistus	1	3	3	6	3

Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrattaste remont (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	0	3	10
Haridustase	0	0	3	6	4
Isikuomadused	0	0	3	3	7
Keskmine hinne	5	3	5	0	0
Välimus	5	5	3	0	0
Soovitajad	1	4	3	4	1
Meeskonnatööoskus	0	0	1	7	5
Keelteoskus	1	0	6	4	2
Kutsetunnistus	1	3	5	2	2

Info ja side (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	3	4	8
Haridustase	0	0	2	11	2
Isikuomadused	0	0	0	8	7
Keskmine hinne	2	9	2	1	1
Välimus	6	5	3	1	0
Soovitajad	1	0	8	4	2
Meeskonnatööoskus	0	0	2	5	8
Keelteoskus	0	2	6	3	4
Kutsetunnistus	0	3	3	7	2

Lisa 11 järg

Kunst, meelelahutus ja vaba aeg (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	0	3	11
Haridustase	0	0	1	7	7
Isikuomadused	0	0	2	4	9
Keskmine hinne	4	4	4	3	0
Välimus	6	4	4	1	0
Soovitajad	0	0	5	9	1
Meeskonnatööoskus	0	0	1	5	9
Keelteoskus	1	1	8	4	1
Kutsetunnistus	0	1	3	6	5

Muud teenindavad tegevused (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	1	6	8
Haridustase	0	1	3	5	6
Isikuomadused	1	0	2	3	9
Keskmine hinne	3	5	4	2	1
Välimus	5	3	7	0	0
Soovitajad	0	2	7	4	2
Meeskonnatööoskus	1	0	4	4	6
Keelteoskus	0	4	5	6	0
Kutsetunnistus	0	2	3	7	3

Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	1	2	3	1	8
Haridustase	0	0	5	6	4
Isikuomadused	0	0	1	6	8
Keskmine hinne	7	6	1	1	0
Välimus	6	5	3	1	0
Soovitajad	1	3	2	6	3
Meeskonnatööoskus	0	1	2	3	9
Keelteoskus	2	1	5	4	3
Kutsetunnistus	4	3	4	3	1

Tervishoid ja sotsiaaltoetused (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	3	3	9
Haridustase	0	1	1	7	7
Isikuomadused	0	0	2	5	9
Keskmine hinne	4	7	2	2	1
Välimus	10	2	4	0	0
Soovitajad	1	5	6	4	0
Meeskonnatööoskus	0	0	0	7	9
Keelteoskus	2	1	7	2	4
Kutsetunnistus	0	2	4	5	5

Töötlev tööstus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	3	6	10
Haridustase	0	0	5	7	7
Isikuomadused	0	1	1	7	10
Keskmine hinne	5	10	4	0	0
Välimus	4	10	4	1	0
Soovitajad	0	6	8	4	1
Meeskonnatööoskus	0	1	4	9	5
Keelteoskus	0	3	6	7	3
Kutsetunnistus	1	3	8	3	4

Lisa 11 järg

Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	0	2	7	7
Haridustase	0	0	3	10	3
Isikuomadused	0	0	2	7	7
Keskmine hinne	4	4	6	2	0
Välimus	2	10	2	1	1
Soovitajad	1	2	4	4	5
Meeskonnatööoskus	0	0	1	9	6
Keelteoskus	0	3	4	6	3
Kutsetunnistus	1	0	6	4	5

Veondus ja laondus (hinnangute arv)					
Hinne	1	2	3	4	5
Praktika	0	1	2	4	8
Haridustase	0	0	4	7	4
Isikuomadused	0	1	3	7	4
Keskmine hinne	7	3	5	0	0
Välimus	7	4	4	0	0
Soovitajad	0	2	7	4	2
Meeskonnatööoskus	0	0	4	4	7
Keelteoskus	0	3	6	3	3
Kutsetunnistus	1	5	2	3	4

Allikas: autori koostatud

Lisa 12. Küsitluse analüüs. Küsimused 12 ja 14 – vastajate hinnangute aritmeetilised keskmised raamatupidajatele esitavatele kriteeriumitele tegevusalade lõikes

	Praktika	Isikuomadused	Meeskonnatöö	Haridustase	Kutsetunnistus	Keeleoskus	Soovitajad	Keskmine hinne	Väljumus
Avalik haldus ja riigikaitse	4,33	4,27	3,93	4,33	3,87	2,8	3,27	2,13	1,67
Ehitus	4,53	4,65	4,47	4,12	3,47	3,53	3,47	2,35	2,12
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	4,47	4,33	4	3,93	3,73	3,47	3,07	2,33	2,13
Finants- ja kindlustustegevus	4,56	4,19	4	4,19	3,44	3,19	3,5	2,69	2,13
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	4,77	4,31	4,31	4,08	3,08	3,46	3	2	1,85
Info ja side	4,33	4,47	4,4	4	3,53	3,6	3,4	2,33	1,93
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	4,6	4,47	4,53	4,4	4	3,2	3,73	2,4	2
Muud teenindavad tegevused	4,47	4,27	3,93	4,07	3,73	3,13	3,4	2,53	2,13
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	3,87	4,47	4,33	3,93	2,6	3,33	3,47	1,73	1,93
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	4,25	4,44	4,56	4,25	3,81	3,31	2,81	2,31	1,63
Töötlev tööstus	4,37	4,37	3,95	4,11	3,32	3,53	3	1,95	2,11
Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus	4,31	4,31	4,31	4	3,75	3,56	3,63	2,38	2,31
Veendus ja laondus	4,27	3,93	4,2	4	3,27	3,4	3,4	1,87	1,8

Allikas: autori koostatud

Lisa 13. Tuneesia uuringu tulemused

Jrk	Kandideerija omadused	Autori rühmitus	Aritm. keskmine
1	The ability to inspire confidence	Isikuomadused	4,75
2	Ethical awreness	Isikuomadused	4,61
3	Capacity for dialogue, exchange and negotiation	Isikuomadused	4,54
4	Desire for personal success	Isikuomadused	4,50
5	Collaborate with other teams	Meeskonnatöö	4,44
6	Organize workload and handle tight deadlines	Isikuomadused	4,42
7	Continuous learning	Isikuomadused	4,35
8	The selection and the use of appropriate software	Praktika	4,33
9	Self confidence	Isikuomadused	4,31
10	Present and to defend points of view and the outcomes of their own work, verbally, to colleagues, clients, and superiors	Meeskonnatöö	4,27
11	Critical analysis	Isikuomadused	4,26
12	Solve unstructured problems	Praktika	4,26
13	Present and defend points of view and the outcomes of their own work, in writing, to clients, and superiors	Meeskonnatöö	4,25
14	Hardware skills	Praktika	4,24
15	Select and assign work priorities	Praktika	4,23
16	Listen effectively to obtain information	Isikuomadused	4,22
17	Social adaptability	Meeskonnatöö	4,20
18	Analysis capacity and logical thinking	Isikuomadused	4,21
19	Pressure resistance	Isikuomadused	4,19
20	Critical reading	Isikuomadused	4,19
21	Good posture and looking presentable	Välimus	4,18
22	Personal style	Välimus	4,17
23	Tenacity, perseverance and self-motivation	Isikuomadused	4,16
24	Listening skills	Isikuomadused	4,19
25	Personal health practices	Välimus	4,13
26	Leadership	Isikuomadused	4,13
27	Conduct audits and prepare final reports	Praktika	4,13
28	Organize and manage human resources	Meeskonnatöö	4,11
29	Mastering foreign languages	Keelteoskus	4,10
30	Computer Security skill	Praktika	4,10
31	Organize and delegate work	Meeskonnatöö	4,10
32	Sense of personal identity	Välimus	4,08
33	Take reasonable job work risk	Isikuomadused	4,08
34	Prepare financial statements	Praktika	4,08

Lisa 13 järg

Jrk	Kandideerija omadused	Autori rühmitus	Aritm. keskmine
35	Sense of humor	Isikuomadused	4,06
36	Ability to facilitate	Meeskonnatöö	4,00
37	Flexibility	Isikuomadused	4,00
38	Sense of solidarity	Isikuomadused	4,00
39	Find effective ways to solve problems	Praktika	3,97
40	Adapt to situation of change	Isikuomadused	4,00
41	Use and understand various information	Praktika	3,98
42	Analyze cost and margins	Praktika	3,98
43	Personal convictions	Isikuomadused	3,95
44	Optimism	Isikuomadused	3,95
45	Emotional Stability: self-control, calm, good humor	Isikuomadused	3,94
46	Conduct inventory and check accounting records	Praktika	3,04
47	Prepare tax returns	Praktika	3,91
48	The ability to obtain various information	Praktika	3,89
49	Track inventory analysis	Praktika	3,89
50	Find creative solutions	Isikuomadused	3,87
51	Technical/bookkeeping (accounts receivable/payable)	Praktika	3,86
52	Ensure effective financial control	Praktika	3,86
53	Ensure the smooth running of internal control	Praktika	3,85
54	Mastering tax system	Praktika	3,83
55	Consolidate financial statements	Praktika	3,80
56	Accounting for property, plant, and equipment	Praktika	3,78
57	The Use of visual aids in presentations	Praktika	3,76
58	Perform electronic transfer of accounting data	Praktika	3,75
59	Perform the bank reconciliation statement	Praktika	3,70
60	Mastering Good Governance series	Praktika	3,69
61	To record provisions for depreciations	Praktika	3,66
62	Ability to develop effective learning methods	Isikuomadused	3,65
63	Prepare payroll	Praktika	3,64
64	Participate in planning	Meeskonnatöö	3,63
65	Describe and use a procedure for data interchange	Praktika	3,60
66	Empathy	Isikuomadused	3,57
67	Actuarial and risk assessment	Isikuomadused	3,54
68	Cash management Basics	Praktika	3,50
69	Strategic management	Meeskonnatöö	3,48

Lisa 13 järg

Jrk	Kandideerija omadused	Autori rühmitus	Aritm. keskmine
70	Analyze business performance	Meeskonnatöö	3,46
71	The use of quantitative methods and statistics	Praktika	3,33
72	Prepare invoices control	Praktika	3,31
73	Update control procedures	Praktika	3,30
74	Practice Sports	Välimus	3,22
75	Develop and manage budgets	Praktika	3,21
76	Develop business plans	Praktika	3,17
77	Investment Analysis and Portfolio Management	Praktika	3,00
78	Advertising and promotion	Meeskonnatöö	2,70

Allikas: autori koostatud allika (Klibi, Oussii 2013, 123-124) alusel